

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ
УКРАЇНИ**

КАФЕДРА ІНЖЕНЕРНОЇ ТА АВАРІЙНО-РЯТУВАЛЬНОЇ ТЕХНІКИ

С.А. Виноградов

Курс лекцій з дисципліни
«УПРАВЛІННЯ МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНИМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯМ»
циклу обов'язкової професійної підготовки
за другим (магістерським) рівнем вищої освіти
спеціальність 261 «Пожежна безпека»
освітньо-професійна програма «Пожежогасіння та аварійно-рятувальні
роботи»

Харків 2024

Друкується за рішенням засідання
кафедри інженерної та аварійно-
рятувальної техніки
Протокол від 25.06.24 № 1

Укладачі: С.А. Виноградов

Рецензент: Василь Кулаков, заступник начальника відділу технічного забезпечення управління ресурсного забезпечення ГУ ДСНС України у Харківській області .

Управління матеріально-технічним забезпеченням: курс лекцій для слухачів другого (магістерського) рівня вищої освіти, спеціальність 261 «Пожежна безпека»/ Укладачі: С.А. Виноградов – Х.: НУЦЗУ, 2023. – 83 с.

Курс лекцій з дисципліни «Управління матеріально-технічним забезпеченням» охоплює навчальну програму дисципліни, відповідає освітньо-професійній програмі «Пожежогасіння та аварійно-рятувальні роботи».

ЗМІСТ

ЛЕКЦІЯ 1	5
1.1.Нормативні передумови матеріально-технічного забезпечення ДСНС України.....	5
1.3.Повноваження департаменту МТЗ та логістики ДСНС України.....	8
ЛЕКЦІЯ 2	14
2.1. Поняття Державного бюджету України	14
2.2. Розроблення бюджетних запитів.....	19
2.3. Джерела фінансування ДСНС України	23
ЛЕКЦІЯ 3	27
3.1. Особливості та проблеми матеріально-технічного забезпечення, які виникли в умовах воєнного стану	27
3.2. Підвищення ефективності реагування на надзвичайні ситуації в умовах воєнного стану шляхом переоснащення пожежно-рятувальної та інженерної техніки підрозділів ДСНС.....	36
3.3. Технічне обслуговування та випробовування протипожежної техніки, що надходить в рамках допомоги країн-партнерів.....	43
ЛЕКЦІЯ 4	54
4.1. Порядок обліку майна в органах та підрозділах цивільного захисту.....	54
4.2. Порядок списання та відчуження майна в органах та підрозділах цивільного захисту.....	62
ЛЕКЦІЯ 5	65
5.1. Економічна сутність публічних закупівель	65
5.2. Стратегічні цілі для вирішення екологічних, економічних і соціальних проблем. Пріоритети України щодо відповідності стандартам закупівель ЄС та ВТО.....	67
5.3. Принципи здійснення публічних закупівель	72

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ..... 81

ЛЕКЦІЯ 1

Загальні поняття про матеріально-технічне забезпечення.

Структура МТЗ

1.1. Нормативні передумови матеріально-технічного забезпечення ДСНС України

У відповідності до Кодексу цивільного захисту України:

Стаття 171. Повноваження центрального органу виконавчої влади, який забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері цивільного захисту

2. Центральний орган виконавчої влади, який забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері цивільного захисту:

14) визначає потребу в фінансових та матеріально-технічних ресурсах органів та підрозділів цивільного захисту для виконання ними завдань особливого періоду та у разі проведення цільової мобілізації, подає відповідні пропозиції до центрального органу виконавчої влади, який забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері економічного і соціального розвитку;

Стаття 97. Матеріально-технічне забезпечення

1. Центральні органи виконавчої влади, Рада міністрів Автономної Республіки Крим, місцеві державні адміністрації, органи місцевого самоврядування та суб'єкти господарювання забезпечують підпорядковані їм підрозділи з питань цивільного захисту, сили цивільного захисту та інші організації, діяльність яких спрямована на виконання завдань і заходів з питань цивільного захисту, засобами цивільного захисту, іншим майном, службовими, навчальними, господарськими та підсобними приміщеннями, іншими об'єктами та спорудами (пожежними депо, сховищами для техніки, тренувальними залами, спортивними майданчиками), складськими площами

в обсягах, необхідних для їх діяльності, а також надають у встановленому порядку земельні ділянки для їх розташування.

Стаття 98. Створення та використання матеріальних резервів для запобігання і ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій

1. Матеріальні резерви для запобігання і ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій створюються з метою їх використання у разі загрози або виникнення надзвичайних ситуацій.

2. Матеріальні резерви для запобігання і ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій створюються центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту (оперативний матеріальний резерв), іншими центральними органами виконавчої влади (відомчий матеріальний резерв), місцевими державними адміністраціями, органами місцевого самоврядування (регіональний та місцевий матеріальні резерви) та суб'єктами господарювання (об'єктовий матеріальний резерв).

Постановою Кабінету Міністрів України від 16 грудня 2015 р. № 1052 "Про затвердження Положення про Державну службу України з надзвичайних ситуацій" визначено:

4. ДСНС відповідно до покладених на неї завдань:

...

20) створює оперативний матеріальний резерв для запобігання виникненню надзвичайних ситуацій і ліквідації їх наслідків;

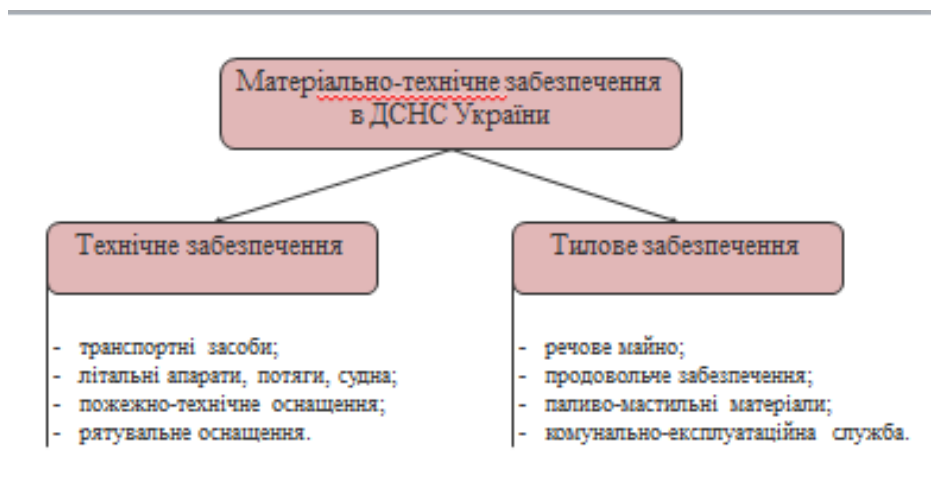
Порядок створення цих резервів визначено Постановою Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2015 р. № 775 "Про затвердження Порядку створення та використання матеріальних резервів для запобігання і ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій" (зі змінами).

1.2. Сутність матеріально-технічного забезпечення

Матеріально-технічне забезпечення – це вид забезпечення органів і підрозділів ЦЗ, який містить комплекс організаційно-технічних заходів, що здійснюються з метою підтримання оперативної готовності органів та

підрозділів ЦЗ для їх дій за призначенням, а також своєчасного забезпечення матеріально-технічними засобами для швидкого реагування на загрозу виникнення або виникнення НС та безперебійної роботи підрозділів, а також своєчасного відновлення і поповнення запасів матеріально-технічних засобів.

Матеріально-технічне забезпечення в ДСНС поділяється на технічне та тилове забезпечення з одного боку, та на технічне та матеріальне постачання, з іншого.

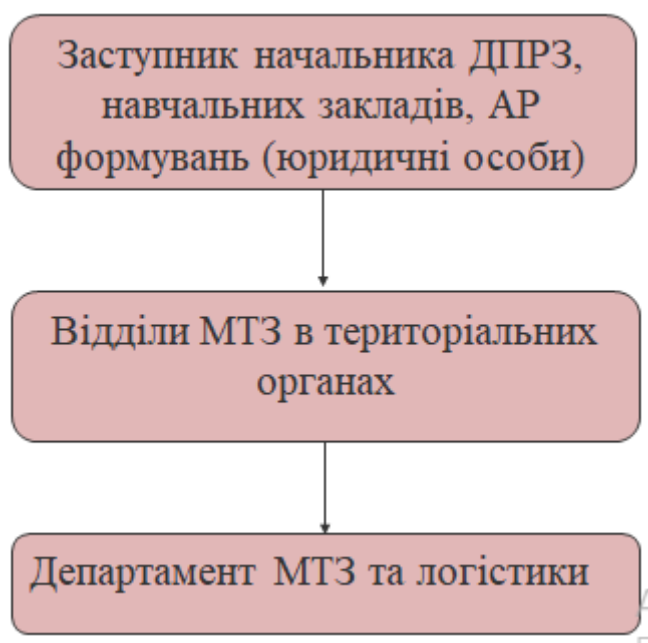
Технічне забезпечення передбачає організацію роботи спеціальних підрозділів щодо своєчасного проведення технічного обслуговування і ремонту машин та механізмів, евакуацію несправної техніки до ремонтних підрозділів, її використання після ремонту, а також порядок забезпечення запасними частинами та агрегатами. Технічне забезпечення полягає в організації та здійсненні комплексу заходів, спрямованих на підтримання рівня готовності техніки та оснащення, який дозволяє підрозділам виконувати завдання з ліквідації наслідків НС, поповнювати запаси технічного майна та експлуатаційних матеріалів, своєчасно проводити ремонт техніки та оснащення, що вийшли з ладу.

Матеріальне забезпечення передбачає забезпечення залучених до проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт (далі – АРІНР) підрозділів ДСНС продовольством, питною водою, технічними засобами, засобами індивідуального захисту, медичним майном, спеціальним

одягом, будівельними і пально-мастильними матеріалами, а також обладнання місць (пунктів) прийому їжі, відпочинку, спеціальної обробки та санітарно-гігієнічних умов.

1.3. Повноваження департаменту МТЗ та логістики ДСНС України

Структура підпорядкованості з питань матеріально-технічного забезпечення:

Департамент відповідно до покладених завдань:

- здійснює методичне керівництво діяльності в частині матеріально-технічного забезпечення, заходи стосовно метрологічного, метеорологічного та екологічного забезпечення, безпеки дорожнього руху, гуманітарної допомоги, резервів, закупівель, управління, списання та відчуження майна у системі ДСНС України та будівництва територіальних органів ДСНС України, спецформувань, регіональних центрів ОРС ЦЗ, навчальних закладів, підприємств, установ, організацій сфери управління ДСНС України;

- за дорученням керівництва ДСНС України представляє ДСНС України з питань матеріально-технічного забезпечення, будівництва, безпеки

дорожнього руху, гуманітарної допомоги, резервів, управління майном у системі ДСНС України, закупівель у підприємствах, установах, організаціях незалежно від форм власності, укладає з ними угоди в межах наданої компетенції;

- взаємодіє з відділами, управліннями та департаментами інших міністерств та центральних органів влади з питань матеріально-технічного забезпечення;

- організовує і контролює своєчасний якісний розгляд звернень громадян, громадських організацій, підприємств, установ та організацій, органів місцевого самоврядування з питань, що стосуються діяльності Департаменту, а також розробляє за результатами їх аналізу відповідні проекти рішень згідно з чинним законодавством, які вносить на розгляд керівництва ДСНС України;

- здійснює координацію діяльності територіальних органів ДСНС України, спецформувань, регіональних центрів ОРС ЦЗ, навчальних закладів, підприємств, установ, організацій сфери управління ДСНС України з питань ефективного використання коштів, передбачених державним бюджетом на реалізацію програм, що належать до компетенції Департаменту;

- бере участь у розробленні нормативно-правових та законодавчих актів з питань, що належать до компетенції Департаменту;

- організовує проведення технічного нагляду на об'єктах ДСНС України та введення її об'єктів в експлуатацію;

- здійснює ведення обліку юридичних осіб та об'єктів державної власності, що перебувають у сфері управління ДСНС України, в автоматизованій системі “Юридичні особи”;

- здійснює контроль за використанням об'єктів державної власності, службових і житлових приміщень, що перебувають у сфері управління ДСНС України;

- здійснює контроль за ефективним використанням та збереженням основних фондів, вносить пропозиції щодо подальшого використання основних фондів, що тимчасово не використовуються;
- контролює роботу щодо оформлення правоустановчих документів на земельні ділянки (у разі відсутності необхідних документів) та уточнення меж земельних ділянок територіальних органів ДСНС України, спецформувань, регіональних центрів ОРС ЦЗ, навчальних закладів та підприємств, установ, організацій сфери управління ДСНС України;
- готує проекти рішень щодо надання орендодавцям основних фондів, що належать до сфери управління ДСНС України, згоди на оренду державного майна і пропозиції щодо умов договору оренди та організовує контроль за їх виконанням;
- реалізовує та забезпечує проведення державної політики з питань соціального захисту осіб рядового та начальницького складу служби цивільного захисту (працівників) ДСНС України щодо створення належних житлових умов; у встановленому порядку вносить пропозиції керівництву ДСНС України стосовно розподілу побудованих і придбаних квартир;
- організовує ведення обліку осіб, що потребують поліпшення житлових умов апарату ДСНС України;
- веде загальний облік житлової площі та контролює розподіл житла в територіальних органах і підрозділах ДСНС України, отриманого за рахунок всіх джерел фінансування;
- узагальнює плани (пропозиції) територіальних органів ДСНС України, спецформувань, регіональних центрів ОРС ЦЗ, навчальних закладів та підприємств, установ, організацій сфери управління ДСНС України щодо капітального будівництва, капітального і поточного ремонтів, готує та погоджує всі необхідні документи, документацію та матеріали на виконання цих робіт;
- розробляє та контролює плани заходів у системі ДСНС України щодо підготовки до осінньо-зимового періоду;

- готує необхідні відомості стосовно своїх напрямків діяльності для надання статистичної звітності органам виконавчої влади;

- у межах виділеного фінансування забезпечує згідно зі штатами, таблицями та нормами належності територіальні органи ДСНС України, спецформування, регіональні центри ОРС ЦЗ, навчальні заклади, підприємства, установи та організації сфери управління ДСНС України автомобільною, пожежно-рятувальною технікою та оснащенням, автозапчастинами, гаражним обладнанням, речовим майном, продовольством, пально-мастильними матеріалами, вибуховими матеріалами, майном та засобами інженерного озброєння, технікою та засобами радіаційного, хімічного, бактеріологічного захисту, плавзасобами і водолазним спорядженням, спеціальним та іншим майном згідно з затвердженою номенклатурою;

- готує необхідну інформацію для формування плану закупівель ДСНС України у межах виділеного фінансування з державного бюджету;

- проводить єдину технічну політику з удосконалення інженерно-технічного, матеріально-технічного, шкіперсько-водолазного, спеціального забезпечення та озброєння, технічного забезпечення РХБ захисту в системі ДСНС України;

- сприяє створенню і впровадженню у практику сучасних технологій, передового досвіду, досягнень науки, новітньої техніки та іншої продукції спеціального призначення;

- здійснює загальну організацію харчування осіб рядового, начальницького складу у підрозділах системи ДСНС України;

- розробляє та впроваджує зразки форменого одягу;

- бере участь у науково-технічній діяльності, розробленні наукових робіт та методичних рекомендацій, у проведенні науково-технічних заходів та науково-дослідних робіт за напрямком спеціального забезпечення;

- розробляє проекти наказів ДСНС України про передачу пожежно-рятувальної, автомобільної техніки та оснащення, речового майна,

продовольства, пально-мастильних матеріалів, боєприпасів, вибухових матеріалів, майна та засобів інженерного озброєння, техніки та засобів РХБ захисту, спеціального та іншого майна з одного підрозділу ДСНС України до іншого; переведення техніки і майна з непорушного запасу на поточне зберігання; закріплення транспортних засобів за керівниками структурних підрозділів апарату ДСНС України, внесення змін до інших нормативно-правових документів тощо;

- здійснює контроль за придбанням, станом обліку, зберіганням, експлуатацією, організацією ремонту, правильністю використання та законністю списання матеріально-технічних засобів, вибухових матеріалів, зброї та боєприпасів;

- супроводжує процедури закупівель товарів, робіт і послуг, що здійснюються в апараті ДСНС України за державні кошти;

- здійснює методичне керівництво і контроль за створенням, зберіганням, використанням та поповненням відомчих, регіональних, місцевих і об'єктових резервів для запобігання, ліквідації надзвичайних ситуацій техногенного і природного характеру та їх наслідків;

- координує питання створення, зберігання, накопичення (згідно із затвердженими нормами) та використання оперативного резерву ДСНС України для запобігання, ліквідації надзвичайних ситуацій техногенного і природного характеру та їх наслідків;

- супроводжує роботу Комісії з питань списання та відчуження майна у системі ДСНС України (далі – Комісія). Опрацювання на підставі висновків відповідних територіальних органів і підрозділів ДСНС України та подання на розгляд Комісії документів стосовно надання дозволу на списання і відчуження майна;

- забезпечує виконання актів Президента України або Верховної Ради України про надання Україною гуманітарної допомоги іншим країнам, у тому числі організовує закупівлю товарів і послуг, зокрема із завантаження,

вивезення та складування вантажів, здійснює їх супроводження до місця призначення та передачу отримувачам;

- за дорученням керівництва забезпечує представництво ДСНС України у складі постійно діючого консультативно-дорадчого органу з питань гуманітарної допомоги центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері соціального захисту населення;

- бере участь у розробленні державних і галузевих програм у сфері безпеки дорожнього руху та здійснює контроль за їх виконанням;

- організовує роботу СБДР ДСНС України та забезпечує виконання покладених на неї завдань.

Контрольні завдання

1. Поясніть нормативні передумови матеріально-технічного забезпечення в ДСНС України.

2. Дайте визначення поняттю «матеріально-технічне забезпечення».

3. Надайте класифікацію матеріально-технічного забезпечення.

4. Наведіть структуру підпорядкованості з питань матеріально-технічного забезпечення в ДСНС України

5. Назвіть основні повноваження Департаменту МТЗ та логістики ДСНС України.

ЛЕКЦІЯ 2

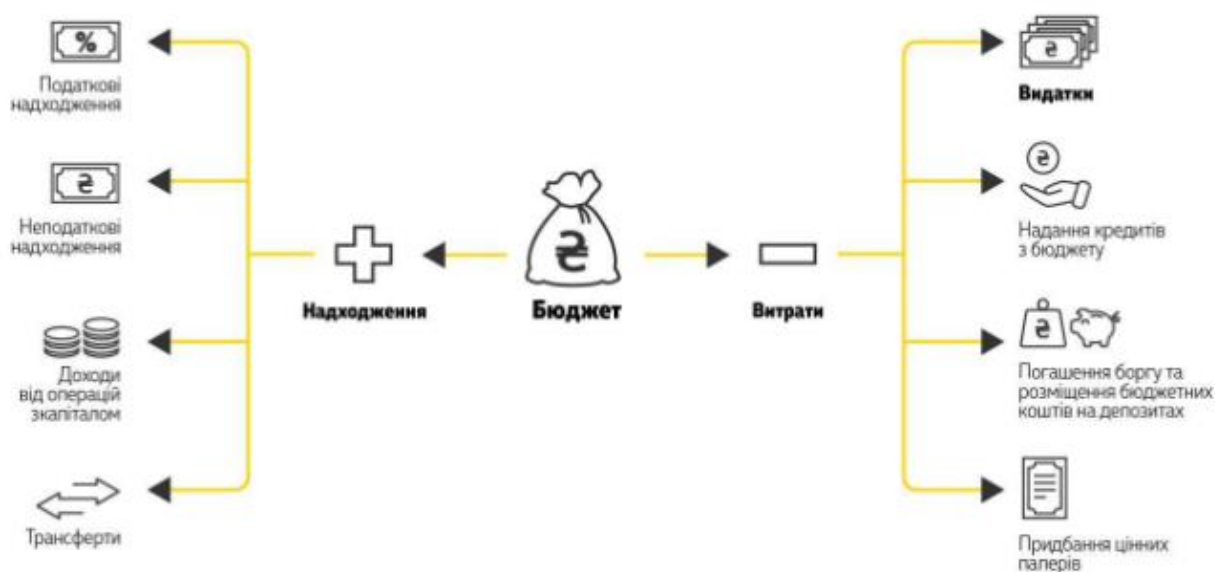
ПЛАНУВАННЯ ТА ФІНАНСУВАННЯ МТЗ ДСНС УКРАЇНИ

2.1. Поняття Державного бюджету України

Бюджет – це план формування та використання фінансових ресурсів для забезпечення завдань і функцій, які здійснюються відповідно органами державної влади, органами влади АРК та органами місцевого самоврядування протягом бюджетного періоду (ст. 2 Бюджетного кодексу).

Державний бюджет України затверджується Законом України «Про Державний бюджет України на рік» на підставі проекту Закону України про Державний бюджет України.

Бюджет складається з надходжень і витрат, що формують бюджетні кошти.

Надходження бюджету — всі податкові, неподаткові та інші надходження на безповоротній основі, справляння яких передбачено законодавством України (включаючи трансферти, плату за адміністративні послуги, власні надходження бюджетних установ) повернення кредитів до бюджету, кошти від державних (місцевих) запозичень, кошти від приватизації державного майна (щодо державного бюджету), повернення

бюджетних коштів з депозитів, надходження внаслідок продажу/пред'явлення цінних паперів.

Видатки бюджету - кошти, спрямовані на здійснення програм та заходів, передбачених відповідним бюджетом. До видатків бюджету не належать: погашення боргу; надання кредитів з бюджету; розміщення бюджетних коштів на депозитах; придбання цінних паперів; повернення надміру сплачених до бюджету сум податків і зборів та інших доходів бюджету, проведення їх бюджетного відшкодування; компенсація частини суми штрафних (фінансових) санкцій, що перераховується покупцям (споживачам) за рахунок штрафних (фінансових) санкцій, застосованих органами, що контролюють справляння надходжень бюджету, за наслідками проведеної перевірки за зверненням або скаргою покупця (споживача) про порушення платником податків установленого порядку проведення розрахункових операцій;

Витрати бюджету — кошти, що спрямовуються на здійснення програм і заходів, передбачених відповідним бюджетом, надання кредитів з бюджету, погашення боргу та розміщення бюджетних коштів на депозитах, придбання цінних паперів.

Бюджетна система України складається з державного бюджету України та місцевих бюджетів.

До складу бюджетного законодавства належать нормативно-правові акти, що регулюють бюджетні відносини в Україні, а саме:

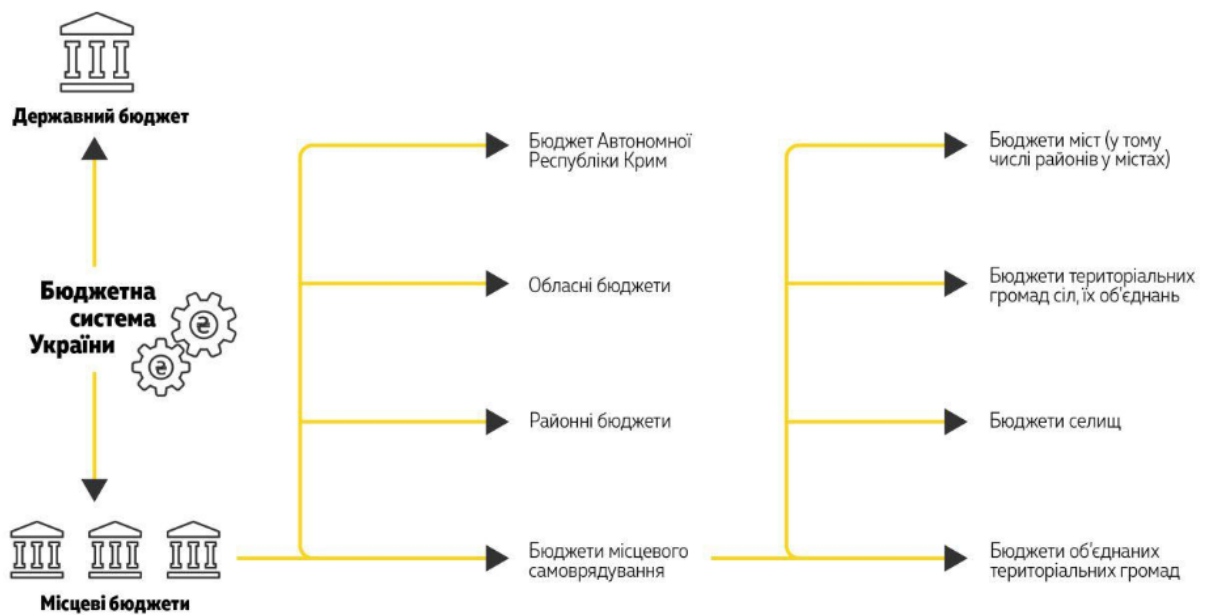
- Конституція України;
- Бюджетний кодекс України;
- Бюджетна декларація, прогнози місцевих бюджетів;
- Закон про Державний бюджет України на відповідний рік;
- інші закони, що регулюють бюджетні відносини, передбачені статтею 1 Бюджетного кодексу України;

- нормативно-правові акти Кабінету Міністрів України, прийняті на підставі і на виконання Бюджетного кодексу України та інших законів України;

- нормативно-правові акти органів виконавчої влади, прийняті на підставі і на виконання Бюджетного кодексу;

- рішення про місцевий бюджет; рішення органів АРК, місцевих державних адміністрацій, органів місцевого самоврядування, прийняті відповідно до Бюджетного кодексу.

Міністерство фінансів України розробляє Бюджетну декларацію, проект Закону про Державний бюджет України на відповідний рік, забезпечує виконання Державного бюджету України, здійснює контроль за дотриманням бюджетного законодавства на кожній стадії бюджетного процесу як стосовно державного бюджету, так і місцевих бюджетів.

Відповідно до Конституції України:

Ст. 116. Кабінет Міністрів України:

...

б) розробляє проект закону про Державний бюджет України і забезпечує виконання затвердженого Верховною Радою України Державного бюджету України, подає Верховній Раді України звіт про його виконання;

Відповідно до Бюджетного кодексу України:

Ст. 32. Організаційні засади складання проекту Державного бюджету України

1. Кабінет Міністрів України розробляє проект закону про Державний бюджет України.

2. Міністр фінансів України відповідає за складання проекту закону про Державний бюджет України, визначає основні організаційно-методичні засади бюджетного планування, які використовуються для підготовки бюджетних запитів і розроблення пропозицій проекту Державного бюджету України.

3. Міністр фінансів України на підставі основних макропоказників економічного і соціального розвитку України на наступний бюджетний період та аналізу виконання бюджету у поточному бюджетному періоді визначає загальний рівень доходів та видатків бюджету і дає оцінку обсягу фінансування бюджету для складання пропозицій проекту Державного бюджету України.

Ст. 33. Визначення Основних напрямів бюджетної політики на наступний бюджетний період

1. Не пізніше 1 червня або першого наступного за цією датою дня пленарних засідань Верховної Ради України у Верховній Раді України відбуваються парламентські слухання з питань бюджетної політики на наступний бюджетний період. З доповіддю про Основні напрями бюджетної політики на наступний бюджетний період виступає Прем'єр-міністр України або за його дорученням Міністр фінансів України.

...

4. Проект Основних напрямів бюджетної політики на наступний бюджетний період ґрунтується на прогностичних макропоказниках

економічного і соціального розвитку України на наступний бюджетний період із зазначенням показників обсягу валового внутрішнього продукту, індексів споживчих та гуртових цін, прогнозованого офіційного обмінного курсу гривні у середньому за рік та на кінець року, прогнозованого рівня безробіття.

Стаття 34. Інструкції з підготовки бюджетних запитів

1. Для підготовки пропозицій проекту Державного бюджету України Міністерство фінансів України розробляє і доводить до головних розпорядників бюджетних коштів інструкції щодо підготовки бюджетних запитів.

2. Інструкції щодо підготовки бюджетних запитів можуть запроваджувати організаційні, фінансові та інші обмеження, яких зобов'язані дотримуватися усі розпорядники бюджетних коштів у процесі підготовки бюджетних запитів.

Стаття 35. Розроблення бюджетного запиту

1. Головні розпорядники бюджетних коштів організують розроблення бюджетних запитів для подання Міністерству фінансів України в терміни та порядку, встановлені Міністерством фінансів України.

2. Головні розпорядники бюджетних коштів несуть відповідальність за своєчасність, достовірність та зміст поданих Міністерству фінансів України бюджетних запитів, які мають містити всю інформацію, необхідну для аналізу показників проекту Державного бюджету України, згідно з вимогами Міністерства фінансів України.

Головним розпорядником бюджетних коштів є МВС, відповідальним виконавцем бюджетної програми - ДСНС. Розпорядниками бюджетних коштів нижчого рівня є бюджетні установи, які визначаються ДСНС.

ДСНС здійснює розподіл коштів у розрізі розпорядників бюджетних коштів нижчого рівня та забезпечує фінансування згідно з помісячним розписом спеціального фонду державного бюджету у межах відповідних фактичних надходжень

2.2. Розроблення бюджетних запитів

Бюджетні запити ДСНС України здійснюються відповідно до фінансового розрахунку потреб з огляду на штатний розпис. У відповідності до наказу МНС України від 20.02.2006 р №380 «Про затвердження інструкції про організацію та здійснення організаційно-штатної роботи в МНС України».

Штат (штатний розпис) - це правовий документ, що визначає найменування організаційної структури, відображає її структуру, посадовий й кількісний склад, спеціальні звання (категорії персоналу) за посадами, посадові оклади і джерела утримання посад. Затверджений в установленому порядку штат стає єдиним нормативним документом, що дає право на комплектування посад організаційних структур відповідними категоріями працівників. На штатах утримуються тільки організаційні структури, у складі яких передбачені посади рядового і начальницького складу, в інших випадках організаційні структури утримуються на штатних розписах.

Типовий штат і типова схема організації - це нормативно-правові документи, що беруться за основу при розробці конкретних штатів органів і підрозділів та визначають назви їх структурних підрозділів, вичерпний перелік посад, які можуть бути введені у штати, та умови їх введення.

Штатна чисельність - це чисельність особового складу (основних видів техніки, оснащення) організаційної структури, яка встановлена штатом.

Штатні нормативи - це норми, що регламентують оптимальний підхід при здійсненні організаційно-штатних заходів.

Структура (штат та штатний розпис) центрального апарату МНС України затверджується Міністром відповідно до чинного законодавства України.

Штатний розпис центрального апарату Міністерства після затвердження погоджується з Міністерством фінансів України.

Штатні розписи урядових органів державного управління у складі Центрального апарату МНС України затверджуються та погоджуються у порядку, встановленому чинним законодавством України.

Типові структури, типові штати організаційних структур, переліки посад і граничних звань за цими посадами, штатні нормативи і зміни до них затверджуються наказами МНС України відповідно до нормативно-правових актів України.

Типові структури, типові штати організаційних структур та переліки посад і граничних звань за цими посадами повинні відповідати таким вимогам:

- оптимальність, раціональність, простота та економічність;
- відображення всіх напрямків діяльності організаційних структур відповідно до покладених завдань і функцій;
- виключення паралельно діючих та дублюючих підрозділів і посад;
- максимальне обмеження кількості ієрархічних ступенів;
- підпорядкування організаційних структур безпосередньо тільки одному керівнику та органу вищого рівня.

Проекти штатів організаційних структур розробляються відповідно до типових схем організації та штатів, переліків посад і граничних звань за цими посадами, діючих класифікаторів професій, схем посадових окладів, штатних нормативів. При опрацюванні змісту штату, у разі необхідності та при обґрунтуванні, можливе відхилення від затвердженої Схеми організації. При розробці штатів необхідно враховувати:

- призначення організаційної структури, її основні завдання та можливий характер застосування;
- положення (статут) про організаційну структуру;
- встановлений ліміт штатної чисельності та фонди оплати праці за Джерелами утримання;
- технічні та експлуатаційні характеристики техніки;

особливості природних умов у районах, де передбачаються дії організаційної структури чи її дислокація;

інші показники, від яких залежать можливості організаційної структури, її організація, чисельність і техніка;

схеми посадових окладів;

договір, яким передбачено утримання штатних посад;

кошторис витрат, інші фінансові розрахунки;

накази інших центральних органів виконавчої влади стосовно переліків посад, штатних нормативів та умов оплати праці, що мають міжвідомчий характер;

показники фактичного навантаження на працівників організаційної структури.

Табелі до штатів, табелі оснащення розробляються після затвердження штатів (штатних розписів) протягом 30 днів:

табелі до штатів організаційних структур постійної готовності - Департаментом ресурсного забезпечення та резервів за пропозиціями Департаменту сил цивільного захисту, інших заінтересованих структурних підрозділів центрального апарату МНС України;

табелі до штатів організаційних структур особливого періоду - мобілізаційним підрозділом центрального апарату Міністерства спільно з Департаментом ресурсного забезпечення та резервів, іншими заінтересованими структурними підрозділами центрального апарату МНС України;

табелі оснащення - керівниками відповідних організаційних структур. Табелі до штатів розробляються на підставі: затверджених штатів організаційних структур та змін до них; норм забезпечення матеріальними засобами організаційних структур . (норми табелізації);

збірника штатно-табельних найменувань техніки; розрахунку техніки.

Табелі до штатів та табелі оснащення після розроблення подаються на затвердження відповідним заступникам Міністра (кураторам), керівникам

урядового органу державного управління. Затверджені таблиці підписують директор Департаменту ресурсного забезпечення та резервів (табелі до штатів організаційних структур постійної готовності) і начальник мобілізаційного підрозділу центрального апарату Міністерства (табелі до штатів організаційних структур особливого періоду).

Табель до штату організаційної структури містить в собі: зразки техніки (за розділами постачальних органів) та їх кількість відповідно до призначення, що необхідні організаційній структурі для забезпечення її життєдіяльності та дій за призначенням;

норми запасів витратних ресурсів (паливно-мастильні матеріали, продовольство, запчастини, ремонтні матеріали тощо);

необхідні ознаки (цифрова ознака періоду, на який розроблено таблицю, Номери приміток до штату, що означають особливості оснащення організаційних структур тощо).

Кількість особового складу в штаті визначається відповідно до Табелю до штату з урахуванням найменувань та кількості техніки та оснащення у відповідності до Типових штатних нормативів на техніку та спеціальні засоби для підрозділів системи ДСНС.

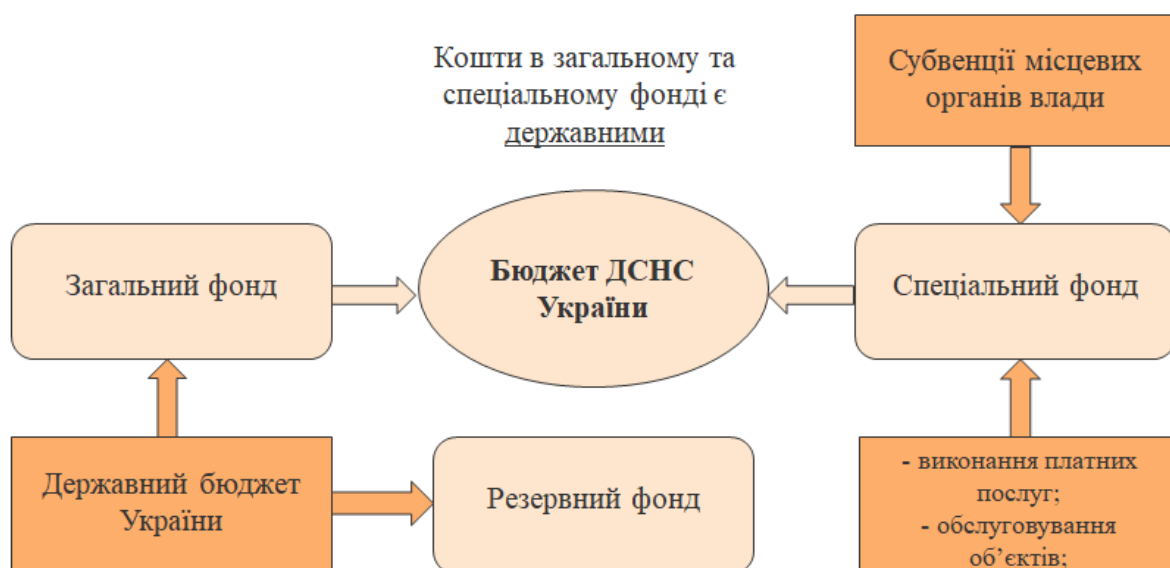
Метою штатних нормативів є:

- утворення структурних підрозділів, екіпажів, розрахунків з урахуванням штатної техніки та спеціальних засобів;
- розроблення оптимальної організаційної структури з урахуванням штатної техніки та типової побудови підпорядкованих підрозділів;
- визначення складу структурних підрозділів;
- визначення співвідношення посад керівного і підпорядкованого складу та умов введення окремих категорій посад;
- визначення оптимальної штатної чисельності особового складу відповідно до нормативів навантажень, тактико-технічних характеристик основних, спеціальних та допоміжних видів техніки (автомобілів).
- встановлення нормативів для розробки штатів для техніки.

Порядок формування бюджетного запиту наступний:

2.3. Джерела фінансування ДСНС України

Для забезпечення діяльності ДСНС Державним бюджетом України передбачено видатки:

- за загальним фондом;
- за резервним фондом;
- за спеціальним фондом.

Загальний та резервні фонди поповнюються з державного бюджету.

Спеціальний фонд поповнюється шляхом:

- субвенції місцевих органів влади;
- виконання платних послуг;
- обслуговування об'єктів.

Платні послуги здійснюються відповідно до Кодексу цивільного захисту України:

Стаття 20. Завдання і обов'язки суб'єктів господарювання

До завдань і обов'язків суб'єктів господарювання у сфері цивільного захисту належить:

12) забезпечення аварійно-рятувального обслуговування суб'єктів господарювання відповідно до вимог статті 133 цього Кодексу;

Стаття 133. Аварійно-рятувальне обслуговування суб'єктів господарювання і територій

1. Суб'єкти господарювання та окремі території, на яких існує небезпека виникнення надзвичайних ситуацій, підлягають постійному та обов'язковому аварійно-рятувальному обслуговуванню на договірній основі аварійно-рятувальними службами, які пройшли атестацію в установленому порядку.

2. Аварійно-рятувальне обслуговування передбачає надання послуг з проведення відповідних робіт із запобігання виникненню надзвичайних ситуацій (профілактики), локалізації і ліквідації наслідків аварій, інших послуг відповідно до укладеної угоди.

3. Суб'єкти господарювання, галузі та окремі території, які підлягають постійному та обов'язковому аварійно-рятувальному обслуговуванню, а також порядок такого обслуговування визначаються Кабінетом Міністрів України.

Перелік платних послуг визначено документами:

1. Про затвердження переліку платних послуг, які можуть надаватися бюджетними науковими установами (Постанова Кабінету Міністрів України від 28.07.2003 №1180);

2. Про затвердження переліку платних послуг, які можуть надаватися навчальними закладами, іншими установами та закладами системи освіти, що належать до державної і комунальної форми власності (Постанова Кабінету Міністрів України від 27.08.2010 №796);

3. Деякі питання надання платних послуг підрозділами Міністерства надзвичайних ситуацій (Постанова Кабінету Міністрів України від 26.10.2011 №1102);

4. Деякі питання надання підрозділами Державної служби з надзвичайних ситуацій платних послуг (Постанова Кабінету Міністрів України від 20.02.2012 №110) .

5. Методика формування вартості платних послуг, які надаються підрозділами Міністерства надзвичайних ситуацій України (Наказ МНС України від 03.01.2012 № 1/2/1)

Субвенції — це міжбюджетні трансферти для використання на певну мету в порядку, визначеному органом, який прийняв рішення про надання субвенції.

Для територіальних органів ДСНС України виділяються місцевими бюджетами, як правило, в рамках програми соціально-економічного розвитку регіонів у розділі запобігання виникненню надзвичайних ситуацій, оперативного реагування на них та забезпечення пожежної безпеки.

Контрольні завдання

1. Дайте поняття Державного бюджету України.
2. Які нормативно-правові акти, що регулюють бюджетні відносини в Україні, належать до складу бюджетного законодавства.
3. Поясніть порядок прийняття державного бюджету України.
4. Поясніть порядок підготовки бюджетних запитів в ДСНС.

5. Поясніть поняття штату та штатних нормативів.
6. Поясніть порядок розроблення таблицю до штату.
7. Назвіть джерела фінансування ДСНС України.
8. Які видатки ДСНС передбачено Державним бюджетом України.
9. Назвіть джерела поповнення спеціального фонду бюджету ДСНС.
10. Дайте визначення поняттю «субвенції».

ЛЕКЦІЯ 3

Матеріально-технічне забезпечення та логістика в підрозділах ДСНС України в умовах воєнного стану

3.1. Особливості та проблеми матеріально-технічного забезпечення, які виникли в умовах воєнного стану

З початку здійснення збройної агресії РФ забезпечення підрозділів здійснювалось шляхом перерозподілу наявних запасів матеріальних цінностей та залученням резервів держави. Дані керівні рішення було реалізовано у вигляді наказів Голови служби з адміністративно-господарських питань.

Інформацію про кількість знищених, пошкоджених, захоплених будівель, пожежних та аварійно-рятувальних автомобілів було організовано через чергові служби головних управлінь Департаментом реагування на надзвичайні ситуації та отримана інформація уточнювалась з фахівцями матеріально-технічного забезпечення головних управлінь відповідного напрямку.

Керівниками підрозділів на місцях для збереження майна в умовах бойових дій приймалися усі можливі рішення, у тому числі щодо вивозу майна на підконтрольну територію (за можливістю), розосередження техніки під час обстрілів тощо.

Станом на 08.12.2022 внаслідок військової агресії РФ проти України завдано шкоди 1624 одиницям техніки (984 захоплено, 88 знищено, 552 пошкоджено) та 863 об'єктам нерухомого майна (511 захоплено, 51 знищено, 301 пошкоджено), що належать до сфери управління ДСНС.

Рис. 3.1. Пошкоджена будівля пожежно-рятувальної частини у місті Костянтинівка Донецької області

Рис. 3.2. Пожежний автомобіль, що потрапив під обстріл, під час проведення аварійно-рятувальних робіт

Відновлення знищених та пошкоджених будівель є наслідком проведення органами і підрозділами ДСНС комплексу ремонтно-будівельних робіт на таких об'єктах.

Об'єми робіт визначаються залежно від рівня пошкодження будівель на підставі звіту з обстеження та оцінки технічного стану будівлі. Проблемним питанням є відсутність відповідних кваліфікованих організацій на деокупованих територіях, які надають послуги, пов'язані з відновленням об'єктів, зруйнована логістика, брак широкого спектра необхідних матеріалів

та обладнання для виконання таких робіт, а також переважна відсутність електро-, тепло-та водопостачання тощо.

У порівнянні з довоєнним періодом відбулись певні зміни у функціонуванні підрозділів ресурсного забезпечення територіальних підрозділів та підрозділів центрального підпорядкування ДСНС. Найсуттєвіші зміни відчули на собі підрозділи областей, розташованих в зоні бойових дій. Внаслідок бойових дій виникли проблеми щодо обліку матеріальних цінностей, які залишились на окупованих територіях, використання, знищення та викрадення цього майна окупаційними військами. Облік комунальних послуг на окупованих територіях та відслідковування використання комунальних послуг військами країни-агресора не може бути здійсненим. Як наслідок, стало неможливим списання товарно-матеріальних цінностей, їх відшкодування, оплата комунальних послуг та інше. Слід зазначити, що підрозділи ресурсного забезпечення територіальних підрозділів у Херсонській, Донецькій та Луганській областях взагалі тимчасово залишились без адміністративних будівель та змушені працювати за межами адміністративних областей.

Що стосується решти областей, то в основному зміни у роботі підрозділів ресурсного забезпечення стосувалися збільшення навантаження на працівників цих підрозділів, що пов'язане із отриманням, обліком, розподілом та використанням гуманітарної та благодійної допомоги. В окремих територіальних підрозділах було створено сектор з гуманітарної допомоги та логістики для більш вузької спеціалізації конкретних працівників та розвантаження працівників відділів ресурсного забезпечення.

Надалі виникла проблема дефіциту складських приміщень для надійного зберігання великої кількості майна, яке надходило від країн-партнерів у вигляді гуманітарної допомоги, а також її перерозподілу в поставлені терміни між підрозділами Головних управлінь.

Також відзначається велика кількість майна, які не мають вказаного терміну придатності їх до використання, невідповідність у нормах забезпечення та необхідність підрозділів у цьому майні.

Виникали певні труднощі із закупівлею товарно-матеріальних цінностей. Одним з найпроблемніших питань в цілому була відсутність достатньої кількості необхідних матеріальних цінностей у підприємств постачальників, а також ліквідація, знищення чи припинення існування підприємств взагалі. Дефіциту товарів сприяло звуженню номенклатури товарів на території України у зв'язку із бойовими діями та спадом виробництва, а також необхідність здійснення у відповідності до законодавства публічних закупівель. Підрозділи ДСНС, що перебували поблизу зон бойових дій, зіткнулися з проблемою відсутності конкуренції при здійсненні таких закупівель. Під час воєнного стану зросла потреба у швидких надходженнях товарно-матеріальних цінностей, проте на території України відчувався значний дефіцит товарів. Проблеми із закупівлею з-за кордону також виникали через необхідність здійснення передоплати у значних розмірах, подекуди навіть у повному обсязі. Все це призвело до зростання термінів поставок продукції. Також проблемним питанням стали затримки у надходженні придбаних товарів через тривалість процесів проходження кордону та митного оформлення.

Проблеми постачанням товарно-матеріальних цінностей Найбільш гостро проблеми пов'язані з постачанням рятувального обладнання, техніки, палива, продовольства, речового, медичного, інженерного, хімічного та іншого майна відчували на собі підрозділи тимчасово окупованих територій та ті, які знаходяться на лінії бойових зіткнень.

Зокрема, у підрозділів Донецької області виникли такі проблеми:

□ проблема зберігання пального в наливі, в підпорядкованих підрозділах, які розташовані у зоні проведення активних бойових дій, у зв'язку з загрозою обстрілів;

- в зонах проведення активних бойових дій відсутні АЗС, у зв'язку з чим існує проблема в придбанні пального для пожежно-рятувальної техніки;
- недостатня кількість технічних засобів для зберігання пального та автомобільних засобів заправки та перевезення пального;
- майно та господарські транспортні засоби морально застарілі та потребують оновлення;
- відсутній чіткий механізм забезпечення особового складу підпорядкованих підрозділів, який щодня залучається до ліквідації пожеж, спричинених ворожими обстрілами об'єктів інфраструктури, соціальних об'єктів, житлових будинків, продуктами харчування під час воєнного стану;
- речове майно, яке було отримано у вигляді гуманітарної допомоги від іноземних партнерів, не підпадає під норми належності, у зв'язку з чим існує проблема по видачі майна особовому складу;
- короткий термін дії скрейч-карток на пальне;
- відсутність безпечних шляхів підвезення пального до підпорядкованих підрозділів, які знаходяться у зоні активних бойових дій;
- відсутність складських приміщень для належного зберігання продуктів харчування;
- відсутність нормативної бази щодо забезпечення харчуванням особового складу;
- недостатня кількість цистерн та ємностей для підвозу питної води особовому складу та мирному населенню;
- відсутність безпечних шляхів під'їзду техніки для ліквідації пожеж та наслідків обстрілів;
- постійні обстріли з боку російської федерації;
- відсутність інженерної техніки для проведення аварійно - рятувальних робіт;
- відсутність техніки для перевезення важкої інженерної техніки;
- відсутність броньованої техніки в підрозділах;

□ не передбачені згідно штату на військовий стан автомобілі швидкої медичної допомоги та броньованого автотранспорту;

□ відсутність затвердженої методики для оцінки збитку нерухомого та рухомого майна.

У зв'язку із знищенням та захопленням великих об'єктів зберігання та переробки нафтопродуктів, по всій території держави виник дефіцит пального. З цими проблемами зіткнулись і підрозділи ДСНС. Так виникали проблеми з переведенням паливних талонів в налив та забезпечення його зберігання, що було вирішено розосередженням пального на складах підпорядкованих підрозділів для підтримання постійного резерву.

При ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, пов'язаних із ворожими обстрілами, виникла необхідність у додатковій кількості паливозаправників для оперативного переміщення пального та мобільної поповнення паливом техніки підрозділів.

Гостріше ця проблема відчувалась у підрозділах, які перебували у зоні бойових дій, через перерізання шляхів постачання, зокрема і до міста Київ. Тому виникли проблеми із забезпеченням підрозділів паливно-мастильними матеріалами, форменим та бойовим одягом, спорядженням, інженерною технікою.

Але з часом ці питання були вирішені, у тому числі, завдяки надходженню гуманітарної та благодійної допомоги, звільненню територій та шляхів сполучення до м. Києва, що значно покращило логістику та дало змогу налагодити постачання європейських товарів.

При довготривалій ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, пов'язаних із бойовими діями, виникала проблема з харчуванням особового складу, який постійно перебував на місці роботи.

Станом на 09 грудня 2022 року особовий склад підрозділів Головного управління у Луганській області забезпечений форменим одягом лише на 32 %.

Проблеми забезпечення МТЗ під час ліквідації НС

Проблем нестачі вогнегасних речовин під час гасіння пожеж та ліквідації надзвичайних ситуацій в зоні бойових дій в більшості випадків не виникало. Проте під час гасіння пожеж на об'єктах критичної інфраструктури, спричинених ворожими ракетними та артилерійськими обстрілами, виникали проблеми із водопостачанням через руйнування трубопроводів. Також для гасіння пожеж на об'єктах зберігання нафтопродуктів залучалась значена кількість піноутворювача, оскільки масштаби пожеж були набагато більшими за розрахункові сценарії при визначенні необхідного запасу піноутворювача на об'єкті. Відповідно виникла необхідність у швидкому поновленні запасів піноутворювача для можливості ліквідації наслідків повторних обстрілів таких об'єктів. Нестача піноутворювача відчувалась і під час гасіння пожеж на енергетичних об'єктах, зокрема під час гасіння пожежі на Бурштинській ТЕС.

Для прикладу, після гасіння пожежі на нафтобазі в місті Луцьк було відразу ж закуплено та передано в підрозділи 15 т піноутворювача для поповнення запасів в підрозділах.

У Хмельницькій області створено відповідний запас вогнегасних речовин у трикратному і більше розмірі. При використанні вогнегасних речовин під час гасіння пожежі запас постійно поповнюється за рахунок державного бюджету або благодійної, спонсорської допомоги та інших джерел надходжень. У Полтавській області створювався відповідний запас вогнегасних засобів безпосередньо на об'єктах критичної інфраструктури.

У разі відсутності або руйнуванні зовнішнього протипожежного водопостачання на близькій відстані під час ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій на місці події організовується підвіз води з найближчих вододжерел за межами об'єкта додатково залучивши сили та засоби, що дещо ускладнює процес гасіння пожежі. За потреби необхідно залучити пожежно-насосні станції, пожежний поїзд, при умові межування залізничних колій неподалік із об'єктом пожежі.

В умовах воєнного стану стало складніше проводити роботи з ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій в зоні ведення бойових дій у зв'язку з обмеженням безпечних шляхів під'їзду до місця виконання завдання. Безпосередньо виконання завдань в зоні проведення бойових дій є небезпечним через пряму загроза здоров'ю та життю рятувальникам, оскільки роботи проводились під постійною та великою кількістю обстрілів. Проблемою матеріально-технічного забезпечення також була відсутність засобів бронезахисту відповідного класу. для особового складу, який залучався до ліквідації пожеж та надзвичайних ситуацій.

Тому усі дії за призначенням виконувались мінімально допустимою кількістю особового складу і виключно у засобах бронезахисту. Усі наявні засоби бронезахисту перерозподілялись між тими підрозділами, особовий склад яких найчастіше виїздив під обстрілами.

Виконання завдань під час розбирання завалів зруйнованих внаслідок ракетних обстрілів та бомбардувань житлових будинків та об'єктів інфраструктури показало незадовільну забезпеченість інженерною технікою (екскаваторами, фронтальними навантажувачами, автокранами та самоскидами підвищеної вантажопідйомності), а також транспортних засобів для транспортування інженерної техніки до місця проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт під час ліквідації надзвичайних ситуацій (автомобілі тягачі та причепа).

Комплектування технікою та майном зведених загонів

При формуванні зведених загонів проблем із технічним та матеріальним забезпеченням у більшості не було. Зведені загони територіальних підрозділів укомплектовані у різному відсотковому співвідношенні. Для прикладу зведений загін Івано-Франківської області укомплектований на 120 %, а Тернопільської на 80 %.

При цьому існує потреба у забезпеченні такою технікою:

□ техніка радіаційного, хімічного та біологічного захисту (спеціальний автомобіль газодимозахисної служби, спеціальна машина радіаційного та

хімічного захисту на шасі імпортованих автомобілів, дезінфекційно-душові автомобілі та інші);

□ технічні засоби та майно продовольчого забезпечення сучасного взірця (автомобільні кухні, автоцистерни для питної води, автохолодильне обладнання, термоси для їжі сучасного взірця тощо);

□ майно та технічні засоби пально-мастильних матеріалів (автопаливозаправники, ємності для зберігання та транспортування ПММ в різних температурних умовах, насоси для перекачування ПММ тощо);

□ майно та технічні засоби речової служби (пневмокаркаси і модулі в комплекті з усіма системами життєзабезпечення, модульні будинки в комплекті з усіма системами життєзабезпечення, комплекти зовнішнього освітлення та інше).

Проблеми, пов'язані із переходом на двозмінний режим чергування

У зв'язку із введенням воєнного стану усі підрозділи ДСНС України були переведені на двозмінний режим чергування. Як наслідок необхідно було забезпечити місця для відпочинку вдвічі більшої кількості людей.

Тому приміщення для відпочинку додатково було оснащені табірними ліжками, подушками, матрацами та ковдрами.

В окремих підрозділах особовий склад був забезпечений додатковими приміщеннями для відпочинку завдяки зміні цільового призначення допоміжних приміщень в підрозділах (навчальний клас, кабінети і т.д.), які доукомплектувалися табірними ліжками для відпочинку.

Забезпеченість альтернативними джерелами електроенергії

Починаючи з 10 жовтня 2022 року періодичними хвилями Російська Федерація завдавала масованих та методичних ракетних ударів по об'єктах критичної інфраструктури України. Ворог шляхом знищення ключових трансформаторних підстанцій намагався розбити енергосистему України та завадити перетоку електричної енергії між регіонами.

Це призвело до того, що обсяг виробленої електроенергії протягом жовтня 2022 року - січня 2023 року не був достатнім для покриття

споживання у повному обсязі, в Україні зберігався дефіцит потужності, найбільше – у вечірні години. Тому у регіонах запровадили віялові відімкнення електроенергії.

Для безперебійної роботи підрозділи ДСНС України були забезпечені електрогенераторами на рідкому паливі, як резервними джерелами електроенергії. Також кожен підрозділ був забезпечений автономним опаленням на газовому та твердому паливі для забезпечення обігріву приміщень пожежно-рятувальних частин.

У Запорізькій, Кіровоградській, Хмельницькій та інших областях спеціально для забезпечення безперебійного опалення у зимовий період додатково закупляли автономні опалювальні прилади на твердому паливі. Хоча слід зазначити, що такими засобами обігріву забезпечена велика кількість підрозділів, як основним джерелом тепла.

У більшості підрозділів сформовано резерв питної води та води для господарських цілей на 100 %.

3.2. Підвищення ефективності реагування на надзвичайні ситуації в умовах воєнного стану шляхом переоснащення пожежно-рятувальної та інженерної техніки підрозділів ДСНС

Україна отримала дорожню карту вступу в систему Механізму цивільного захисту ЄС. Механізм цивільного захисту Європейського Союзу – найбільша у світі система надання міжнародної координованої оперативної допомоги при надзвичайних ситуаціях.

Система включає різноманітні ресурси та форми допомоги від 28 країн-членів та 4 країн-кандидатів в ЄС (всього 32 країни).

З метою інтеграції органів і підрозділів ДСНС до стандартів Механізму цивільного захисту ЄС ряд заходів включені до Плану заходів з розвитку напряму реагування на надзвичайні ситуації на 2023 рік. Одним із таких завдань є запровадження європейського досвіду комплектування підрозділів технічними модулями контейнерного типу для реагування на надзвичайні

ситуації (події) різного характеру. Перевагами таких контейнерних модулів є можливість їх транспортування різними видами транспорту: залізничним, автомобільним, морським, річковим та авіаційним. Це дозволить швидко реагувати на надзвичайні події, які трапляються як в Україні, так і поза її межами. Для транспортування таких модулів автомобільними шляхами застосовуються спеціальні вантажні автомобілі з маніпуляторами, а саме з кузовним обладнанням – мультиліфтом з гаковим механізмом важільного типу (рис. 4.3).

Рис. 3.3. Гаковий мультиліфт на базі вантажного автомобіля марки Мерседес

Вимоги до обладнання контейнерів зазначені в документі Євросоюзу 2014/762/EU.

Основні модулі, які використовуються для ліквідації надзвичайних ситуацій умовно можна поділити на модулі:

- а) для виконання робіт з пошуку та рятування людей в зруйнованих будівлях;
- б) для життєзабезпечення постраждалих внаслідок надзвичайних ситуацій;
- в) радіаційної та хімічної розвідки;
- г) для виконання рятувальних робіт в умовах радіаційного та хімічного забруднення;
- д) для перекачування води;
- е) пересувний пункт управління;
- є) для роботи в непридатному для дихання середовищі.

Модулі для пошуку та рятування людей в зруйнованих будівлях бувають середнього та важкого типу. Такий модуль призначений для пошуку, встановлення місця знаходження та надання допомоги постраждалим у завалах будівель та споруд. Контейнер включає компресор, аварійно-рятувальне обладнання, обладнання для стабілізації конструкцій, буровий інструмент, генератор струму, освітлювальне обладнання, додаткове обладнання, ноші, захисний одяг. Кількість секцій – 6.

Рис. 3.4. Модуль для виконання робіт з пошуку та рятування людей в зруйнованих будівлях

Контейнери життєзабезпечення призначені для розміщення людей або робочого персоналу в умовах коли зруйнована міська інфраструктура та житлові будинки.

Ці контейнери модульного типу забезпечують швидке з'єднання між собою та займають невеликі площі. Модулі забезпечені системою підведення води та електроенергії.

Рис. 3.5. Модуль для життєзабезпечення постраждалих внаслідок надзвичайних ситуацій

Модуль радіаційної та хімічної розвідки призначений для відбору проб та ідентифікації речовин, визначення ступеня хімічного, біологічного та радіоактивного зараження.

Містить прилади для відбору проб з повітря, ґрунту та води, ідентифікації забруднюючих речовин хімічного, біологічного та радіаційного походження та їх рівня забруднення.

Рис. 4.6. Модуль радіаційної та хімічної розвідки

Модуль для виконання рятувальних робіт в умовах радіаційного та хімічного забруднення призначений для забезпечення захисту рятувальників важкими захисними костюмами та іншим обладнанням в умовах радіаційного, хімічного та біологічного зараження при проведенні АРР та деконтамінації. Контейнер включає пневматичний (надувний) намет, проточні водонагрівачі, генератор, помпу та резервуари для забрудненої води, пристрої фільтрації та дезактивації, важкі кислотостійкі захисні костюми та інше обладнання.

Рис. 3.7. Модуль для виконання рятувальних робіт в умовах радіаційного та хімічного забруднення

Модуль для перекачування води призначений для перекачування великого об'єму води. Може використовуватись при ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, пов'язаних із затопленням місцевості, а також перекачуванні води на великі відстані для гасіння пожеж. Модулі включають насоси середньої та високої потужності, пожежні рукави, трубопроводи та елементи їх з'єднання.

Рис. 3.8. Модуль для перекачування води

Пересувний пункт управління призначений для забезпечення автономної роботи керівника робіт з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації, спеціальної урядової комісії з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації, Державної комісії техногенно-екологічної безпеки та надзвичайних ситуацій або штабу з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації, поблизу зони надзвичайної ситуації.

Рис. 3.9. Пересувний пункт управління

Модуль газодимозахисної служби призначений для доставки та зберігання, заповнення повітрям та технічного обслуговування апаратів на стисненому повітрі безпосередньо на місці виконання завдань рятувальниками для роботи непридатному для дихання середовищі. Контейнер включає компресор, який дозволяє одночасно заправляти 4 балони, місце для зберігання балонів, робочий стіл, обладнання, приладдя, пристрої і прилади для проведення перевірок та технічного обслуговування. Комплектується апаратами на стисненому повітрі, панорамним масками, ємностями для запасу повітря під тиском, високопродуктивним компресором, електрогенераторами для автономної роботи модуля.

Рис. 3.10. Модуль газодимозахисної служби

Продовження рис. 3.10. Модуль газодимозахисної служби

Окрім цього, у відповідності до проблем, що виникали в територіальних підрозділах у період воєнного стану, у плані передбачено й інші заходи, що стосуються матеріально-технічного забезпечення. Зокрема:

- підготовку особового складу щодо правильної експлуатації спеціальної та аварійно-рятувальної техніки, отриманої територіальними органами та аварійно-рятувальними формуваннями центрального підпорядкування за державні кошти та в якості гуманітарної допомоги;
- визначення потреби доукомплектування пожежно-рятувальних підрозділів пожежними автодрабинами та колінчастими підйомниками;
- доукомплектування пожежно-рятувальних підрозділів пожежними автоцистернами підвищеної прохідності для застосування у гірській місцевості;
- будівництво та створення нових пожежно-рятувальних підрозділів, зокрема, у Харківській, Запорізькій, Київській областях;
- оновлення парку застарілої пожежно-рятувальної, інженерної та спеціальної техніки новітніми зразками;
- впровадження роботизованих систем для пожежогасіння та використання з'єднувальних головок типу Storz;
- доукомплектування пожежно-рятувальних підрозділів сучасними засобами проведення пошукових робіт під завалами;

- доукомплектування пожежно-рятувальних підрозділів компресорами для наповнення повітрям апаратів на стисненому повітрі;
- доукомплектування підрозділів радіаційного, хімічного, біологічного захисту засобами індивідуального захисту та сучасним обладнанням, спеціальною технікою радіаційно-хімічної розвідки та лабораторного контролю;
- доукомплектування підрозділів радіаційного, хімічного, біологічного захисту мобільними станціями масової деконтамінації;
- обладнання містечок для належного утримання службових собак у кінологічних підрозділах;
- оснащення водолазних підрозділів сучасною водолазною технікою, пошуково -рятувальними засобами та спорядженням для оперативного реагування на надзвичайні ситуації та події;
- поетапне збільшення кількості піротехнічних підрозділів, доукомплектування сучасною технікою, засобами та спорядженням для проведення гуманітарного розмінування;
- введення в експлуатацію вертолітного майданчика та ангарів для зберігання гелікоптерів на території МРЦ ШР;
- доукомплектування САЗ ОРСЦЗ безпілотними авіаційними комплексами тощо.

Всі ці заходи зумовлені викликами, які постали перед Державною службою з надзвичайних ситуацій у зв'язку із збройною агресією з боку Російської Федерації. Це стало поштовхом і до вдосконалення й оновлення матеріально-технічного оснащення підрозділів ДСНС.

3.3. Технічне обслуговування та випробовування протипожежної техніки, що надходить в рамках допомоги країн-партнерів

Підрозділи ДСНС отримали безпрецедентно велику кількість аварійно-рятувальної техніки у вигляді донорської допомоги від країн-партнерів. Ця

техніка була розподілена між регіонами з урахуванням потреб територіальних підрозділів.

Поповнення парку пожежно-рятувальною колісною технікою здійснюється за рахунок наданої допомоги від країн-донорів, а також шляхом централізованої закупівлі у вітчизняного виробника. Так, станом на 30.09.2022, Державна служба України з надзвичайних ситуацій отримала від країн-партнерів 1032 транспортних засобів. З них 510 основних пожежних автомобілів (пожежні автоцистерни, пожежні автомобілі першої допомоги, автомобілі повітряно-пінного гасіння, пожежні автомобілі для гасіння лісових пожежі, пожежні насосні станції тощо), 37 спеціальних пожежних автомобілів для роботи на висотах (пожежні автодрабини, пожежні автопідіймачі тощо); 15 аварійно-рятувальних машин різного типу (САРМ-Л, САРМ-С, САРМ-В, СМРХЗ, САРМ-Г тощо), 21 – спеціальних медичних автомобілів) 55 легкових автомобілів, 54 – вантажних та інших (квадроцикли, екскаватори, тягачі тощо).

Рис. 3.11. Розподіл наданих країнами-донорами транспортних засобів за типами

Слід зазначити, що транспортні засоби, які ввозились в Україну та передавалися підрозділам ДСНС, мали широкий діапазон за роками випуску. На рис. 3.12 наведено розподіл по рокам станом на грудень 2023 року.

Рис. 3.12. Розподіл наданих країнами-донорами транспортних засобів за роками випуску

Щодо розподілу наданих транспортних засобів за країнами-донорами, найбільше надали одиниць Республіка Польща, Німеччина, Франція, Велика Британія, Італія, Австрія, Естонія, Данія, Нідерланди та інші (грудень 2023).

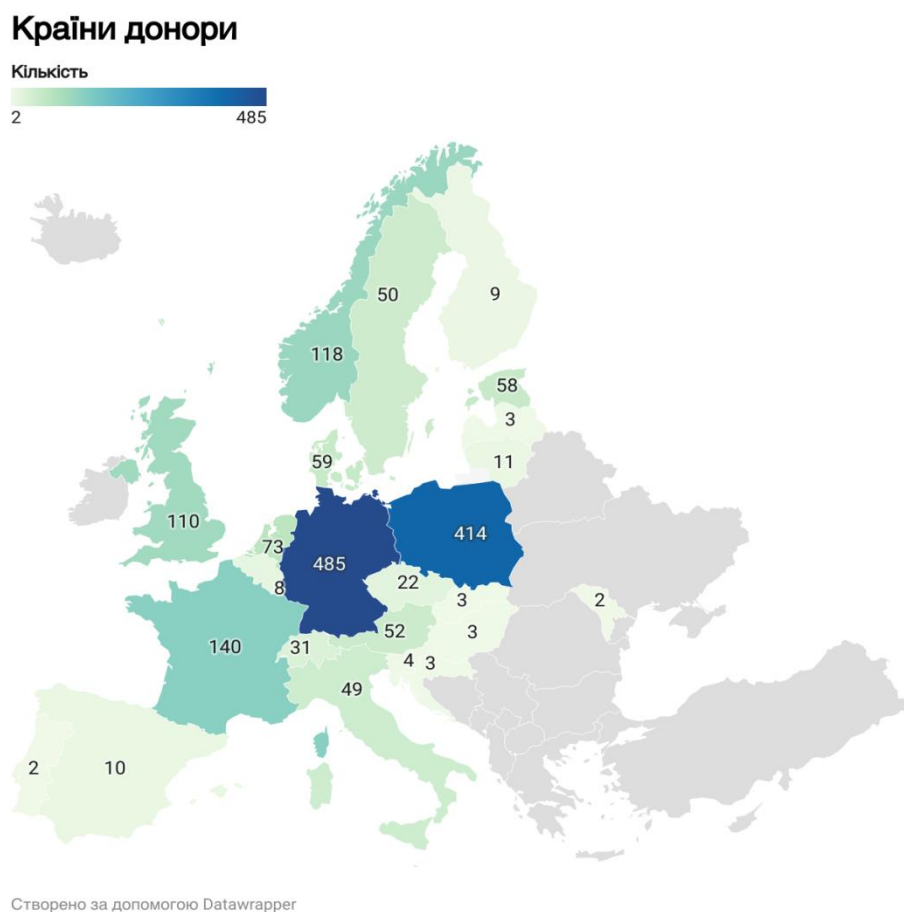

Рис. 3.13. Розподіл наданих країнами-донорами транспортних засобів

Найбільше пожежних автомобілів одноразово було передано пожежною службою Італії. Тоді було передано українським рятувальникам 45 одиниць спеціальної техніки.

Першими великі партії пожежних автомобілів надали британські колеги у березні-квітні 2022 року. Тоді передали Україні 22 машини швидкої допомоги та 40 пожежних машин з обладнанням. Всього з початку збройної агресії Велика Британія надала ДСНС 60 пожежно-рятувальних машин та понад 10 000 одиниць обладнання.

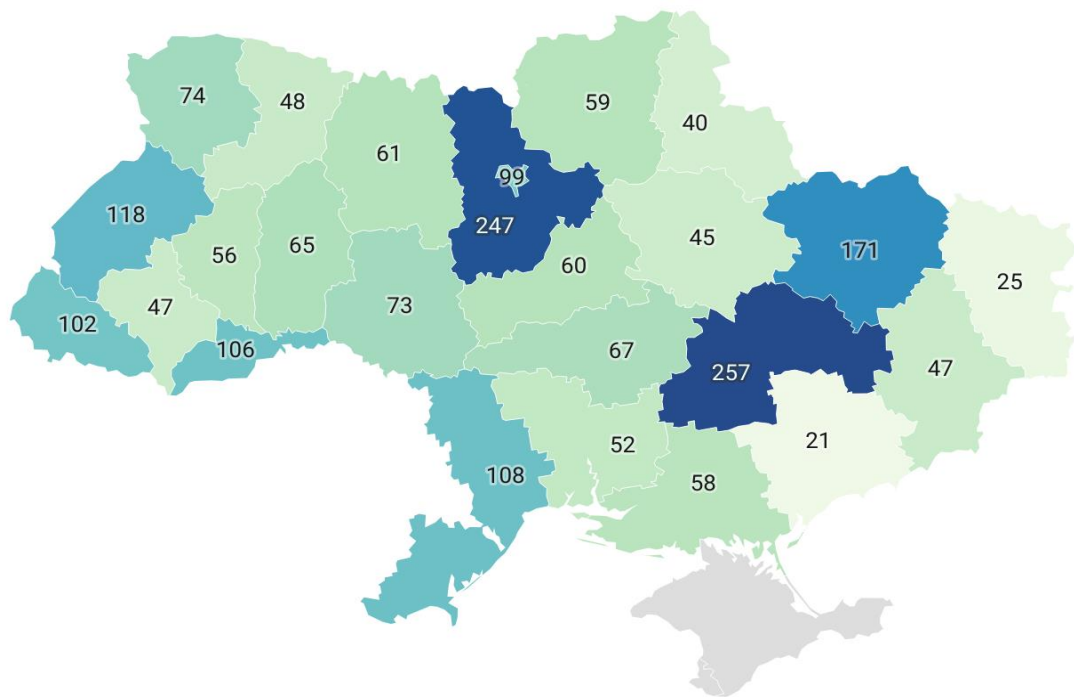
Розподіл отриманої техніки у територіальних підрозділах здійснюється з урахуванням штатної забезпеченості підрозділів технікою її станом та пожежним навантаженням на район обслуговування. Крім цього враховується ряд факторів, а саме:

- місце розташування підрозділу (наявність в районі виїзду доріг державного та міжрегіонального значення);
- кількісний показник населення міста (населеного пункту);
- технічні характеристики конструктивних елементів будівлі підрозділу (розміри воріт пожежного депо, довжина, ширина, висота гаражу);
- аналіз кількості пожеж, дорожньо-транспортних пригод тощо;
- технічний стан наявних транспортних засобів відповідного підрозділу.

Розподіл техніки, отриманої у вигляді гуманітарної допомоги між областями України станом на грудень 2023 року наведено на рис.

Кількість техніки по областях

Кількість техніки

Створено за допомогою Datawrapper

Рис. 3.14. Розподіл транспортних засобів для ДСНС за областями України

Також при здійсненні розподілу транспортних засобів важливим аспектом є кількісний показник особового складу чергових караулів, який заступає на добове чергування в підпорядкованих підрозділах області.

У більшості територіальних підрозділів отримані пожежні та аварійно-рятувальні автомобілі замінювали морально застарілі.

При постановці на облік та експлуатації транспортних засобів, наданих з-за кордону у межах донорської допомоги, виникали певні труднощі.

Відсутність інструкцій з експлуатації транспортного засобу

У більшості випадків транспортні засоби надходили до України без інструкцій з експлуатації. Формуляри та інструкції надавались лише з транспортними засоби 2022 року випуску. Проблеми відсутності інструкцій з експлуатації вирішувались шляхом пошуку їх в мережі інтернет. Експлуатація усіх транспортних засобів, які взяті на баланс підрозділів,

здійснюється у відповідності до Настанови з експлуатації транспортних засобів в органах та підрозділах ДСНС України (наказ ДСНС України № 432 від 27.06.2013). Техніка перед постановкою в оперативний облік проходила перевірку та технічний огляд з закріпленням за нею наказами водійського складу, заведенням формулярів із визначенням норми витрат паливно-мастильних матеріалів, як на техніку, так і на спеціальне обладнання.

У більшості територіальних підрозділах на транспортні засоби заведено нові формуляри транспортних засобів відповідно до вимог Настанови з експлуатації транспортних засобів в органах та підрозділах цивільного захисту.

Відсутність норм витрат паливно-мастильних матеріалів транспортних засобів

На всі отримані транспортні засоби відсутні базові лінійні норми витрат пального та витрати пального при роботі додаткового обладнання. Майже по жодному автомобілю немає інформації по витраті пального і в наказі Мінтрансу України № 43 від 10.02.1998 (Норми витрат палива і мастильних матеріалів на автомобільному транспорті).

Згідно даного наказу для нових моделей (модифікацій) автомобілів та автомобілів оригінальної конструкції, що не увійшли до цього документа, обладнання, що встановлюється на колісних транспортних засобах, технологічних машин і механізмів, автомобілів при виконанні спеціальної роботи або здійсненні перевезень в специфічних умовах експлуатації, виконанні технологічних операцій встановлюються тимчасові та тимчасові індивідуальні, базові, базові лінійні та диференційовані норми витрат палива з уточненням, за необхідності, коефіцієнтів їх коригування, які розробляються Державним інститутом «ДержавтотрансНДІпроект» за заявками заводів-виробників чи підприємств -власників автомобілів на договірних засадах.

Тимчасові індивідуальні норми є чинними для конкретного підприємства (суб'єкта господарювання), що замовило їх розроблення для використання у період апробації в певному регіоні та умовах експлуатації транспортних засобів (обладнання), без права поширення на транспортні засоби (обладнання) інших підприємств, організацій (суб'єктів господарювання), у тому числі суб'єктів господарювання, які входять до складу однієї установи, відомства тощо. При цьому збираються дані щодо специфічних умов експлуатації техніки кожним підприємством (суб'єктом господарювання) в певних умовах для отримання статистично значимої кількості незалежних та неупереджених даних щодо апробації тимчасових індивідуальних норм залежно від всього розмаїття умов експлуатації, технічного стану техніки, особливостей її конструктивного виконання (комплектації) тощо.

Для роботи спеціального обладнання, яке встановлюється на автомобілі, норми витрат палива для якого не увійшли до цього нормативного документа, допускається застосувати технологічні норми, наведені в документації заводу-виробника обладнання, або розрахувати їх з використанням технічних даних, наведених в цій документації. Можливість встановлення тимчасової норми витрати палива розглядає комісія, що створюється із не менш як трьох спеціалістів підприємства і представника вищестоящої організації, який є куратором з питань енергоспоживання. Результати розгляду оформлюються актом.

Якщо в технічній документації заводу-виробника обладнання відсутні норми або технічні дані, необхідні для їх розрахунку, комісією проводяться контрольні заміри витрати палива. Для випробувань відбираються три технічно справних автомобілі (якщо підприємство має таку кількість автомобілів однієї моделі, в протилежному випадку допускається проводити випробування на меншій кількості автомобілів). Заміри витрати палива проводяться при температурі навколишнього середовища не нижче 10°C (крім автомобілів, які призначені для виконання робочих операцій лише в

зимовий час – снігонавантажувальні автомобілі, снігоочисники тощо). Кількість замірів витрати палива на одну технологічну операцію (л) на годину роботи обладнання (л/год) чи на пробіг спецавтомобіля при виконанні спеціальної роботи (л/100 км) повинна бути не менше трьох. Результати замірів оформлюються актом, усереднюються і пропонуються для застосування, як тимчасова норма витрати палива.

Один завірений примірник акта надсилається на розгляд у Державтотранс НДІ проект, реєструється та повертається на підприємство. Тимчасова індивідуальна норма витрати палива набуває чинності після її реєстрації та затвердження наказом керівника підприємства.

Відповідні договори з ДержавтотрансНДІпроект та відповідні акти направлялись туди територіальними підрозділами у Вінницькій області, Закарпатській, Київській, Луганській, Сумській, Чернігівській, Чернівецькій та інших областях.

Відсутність інструкції з випробовування аварійно-рятувального інструменту, драбин, автодрабин, пожежних насосів

В основному на аварійно-рятувальний інструмент, автодрабини та пожежні насоси відсутні інструкції з випробовування. Прикладом є телескопічний підіймач TATRA T815 PJ28 170 6x6.1, яких передали 4 одиниці в різні територіальні підрозділи, проте немає єдиного підходу щодо випробовування цієї техніки. Схожа ситуація з пожежними автодрабинами IFA W50L/DL30 років випуску з 1971 по 1991, яких також надійшло у кількості 4 одиниць. Відповідно до наказу МНС України від 07.05.2007 №312, випробування повинні проводитись згідно з рекомендаціями заводу виробника, проте отримати ці рекомендації проблематично.

У територіальних підрозділах проводиться робота, щодо визначення належного способу випробовування вищезазначеної спеціальної техніки.

Переобладнання транспортних засобів з правим розташуванням керма на ліве

Вагома частка транспортних засобів надійшли в Україну у вигляді донорської допомоги із Сполученого Королівства Великої Британії. Ці транспортні засоби мають праве розташування керма. У відповідності до статті 29 Закону України «Про дорожній рух» не допускається участь у дорожньому русі транспортних засобів з правим розташуванням керма. Тому виникла необхідність у переобладнанні таких автомобілів із переміщенням елементів керування, а також заміною механізмів та приводів цих систем, під вимоги вітчизняного законодавства. Є проблемним переобладнання автомобілів, спроектованих для правостороннього руху на лівосторонній через обмежену кількість сертифікованих підприємств, які здатні здійснити такі роботи. Крім цього, вартість проведення таких робіт для транспортного засобу на базі вантажного автомобіля становить в середньому 1500 у.о.

Робота з переобладнання таких автомобілів проводиться у більшості територіальних підрозділів, після чого ці транспортні засоби реєструються у встановленому законодавством порядку і вводяться в експлуатацію. Проте не для всіх автомобілів є технічна можливість їх переобладнати.

Доукомплектування чи перекомплектування автомобілів

Частково автомобілі, які передані Україні, були недоукомплектовані або взагалі без пожежно-технічного та аварійно-рятувального обладнання. Деякі пожежні автомобілі, передані країнами-партнерами, зокрема пожежні автоцистерни, не можуть бути в повному обсязі забезпечені пожежно-рятувальним обладнанням згідно з нормами табельної належності через брак місця у відсіках. Також на окремих автомобілях доводилося вносити конструктивні зміни у відсіках для розміщення необхідного пожежного та рятувального обладнання.

Доукомплектування або перекомплектування техніки здійснюється за рахунок існуючого обладнання або того, що надходило у вигляді гуманітарної допомоги.

Деякі автомобілі були укомплектовані пожежно-технічним обладнанням іноземного зразка, що не є сумісними пожежно-технічним

обладнанням вітчизняного виробництва та затверджених стандартів. Для належного підключення до систем протипожежного водопостачання з метою забору води замінювались з'єднувальні головки пожежних рукавів, автомобілі комплектувались пожежними колонками та пожежно-технічним обладнанням вітчизняного виробництва тощо. Усі автомобілі укомплектовуються у відповідності до наказу ДСНС України від 29.05.2013 № 358 «Про затвердження Норм табельної належності, витрат і термінів експлуатації пожежно-рятувального, технологічного і гаражного обладнання, інструменту, індивідуального озброєння та спорядження, ремонтно-експлуатаційних матеріалів підрозділів ДСНС України» та наказу МВС України від 06.02.2020 № 99 «Про затвердження Положення про визначення та застосування спеціальних транспортних засобів Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту».

У зв'язку із надходженням пожежних автомобілів, що укомплектовані пожежно-технічним обладнанням із з'єднувальними головками пожежних рукавів типу «STORZ», виникла необхідність розглянути доцільність та можливість їх використання як основних на усіх пожежних автомобілях. Станом на 08.03.2023 виконується науково-дослідна робота на тему: «Дослідження технічних та експлуатаційних характеристик та методів випробувань з'єднувальних головок та пожежних рукавів».

Інші проблеми

Окрім цього, територіальні підрозділи зіткнулись з проблемою ремонту техніки, отриманої у вигляді донорської допомоги, через брак комплектуючих частин до цієї техніки або значну тривалість постачання цих комплектуючих.

Ще однією проблемою є відсутність оцінюючої вартості майна та транспортних засобів, які надаються закордонними партнерами, для чіткого поставлення їх на бухгалтерський облік.

У деяких підрозділах виникли з проблеми списання пневматичних шин та акумуляторних батарей, які встановлені на автомобілях, що надійшли в

Україну від країнпартнерів, оскільки відсутня інформація про пробіг (наробіток) шин та дату встановлення акумуляторної батареї. Доцільно було б прийняти рішення щодо списання пневматичних шин та акумуляторних батарей без відповідних експлуатаційних документів.

Контрольні завдання

1. Поясніть особливості та проблеми матеріально-технічного забезпечення, які виникли в умовах воєнного стану.
2. Поясніть, яким чином здійснювалось підвищення ефективності реагування на надзвичайні ситуації в умовах воєнного стану.
3. Поясніть, які проблеми виникли з технічним обслуговуванням та випробуванням протипожежної техніки, що надходить в рамках допомоги країн-партнерів.

ЛЕКЦІЯ 4

ОБЛІК, СПИСАННЯ І ВІДЧУЖЕННЯ МАЙНА

4.1. Порядок обліку майна в органах та підрозділах цивільного захисту

Нормативним документом, що регулює порядок обліку майна в органах та підрозділах цивільного захисту є Посібник з обліку речового, продовольчого майна та пально-мастильних матеріалів в органах і підрозділах цивільного захисту, затверджений наказом ДСНС від 31.12.2013 № 814.

Речове майно, продовольство та технічні засоби, пально-мастильні матеріали (далі – матеріальні цінності), що використовуються в системі ДСНС України, є державною власністю та підлягають обов'язковому обліку, законному, доцільному та економному використанню.

Облік майна ведеться з метою отримання даних про його наявність, рух, вартість та якісний (технічний) стан, що необхідні для організації матеріально-технічного забезпечення органів і підрозділів цивільного захисту, встановлення належного контролю за умовами зберігання, доцільністю та ефективністю його використання (витрачання), а також з метою підготовки даних для складання фінансової та статистичної звітності.

Обліку підлягають всі матеріальні цінності незалежно від їх призначень та джерел надходження. Облік матеріальних цінностей повинен бути своєчасним, достовірним і точним.

Майно непорушних запасів (довготривалого зберігання) – майно, призначене для використання у особливий період і перебуває на довгостроковому зберіганні в органах і підрозділах цивільного захисту та обліковується окремо від іншого майна.

Облік ведеться як у мирний час, так і в особливий період на об'єктах господарства, в органах матеріально-технічного забезпечення та фінансово-економічному органі згідно з відповідними нормативно-правовими актами.

Облік ведеться шляхом запису в книгах (картках) обліку, інших облікових регістрах даних про кількість, якісний (технічний) стан, облікові та заводські номери, вартість (ціну), а також про рух, втрати та нестачі, економії майна.

У випадках, передбачених чинним законодавством, облік майна ведеться з дотриманням вимог щодо забезпечення збереження державної таємниці.

Органом матеріально-технічного забезпечення є: структурний підрозділ органу чи підрозділу, до компетенції якого належить питання організації забезпечення речовим майном, продовольством та технічними засобами, пально-мастильними матеріалами всіх підпорядкованих підрозділів.

Передумовами раціонального ведення обліку майна є:

належна організація матеріально-технічного забезпечення і складського господарства;

документування операцій з обліку матеріальних цінностей;

оцінка матеріальних цінностей;

врахування особливостей обліку окремих видів матеріальних цінностей;

підбір кадрів, підвищення їх кваліфікації, визначення функціональних обов'язків, прав і відповідальності посадових осіб, пов'язаних з обліком, зберіганням та використанням майна;

застосування сучасних інформаційних технологій;

використання даних обліку та звітності для прийняття рішень на різних рівнях управління;

здійснення постійного внутрішнього контролю за наявністю, збереженням і використанням майна, достовірністю його обліку тощо.

Кількісний облік майна ведеться в натуральних показниках і відповідних одиницях виміру, а вартісний облік - у національній валюті України.

За якісним (технічним) станом майно обліковується в книгах (картках) обліку відповідних органів матеріального забезпечення за категоріями (не більше п'яти) або за сортом відповідно до державних стандартів.

Облік матеріальних цінностей ведеться із використанням сучасних технічних засобів автоматизації управління. Широке застосування цих засобів підвищує оперативність обліку і забезпечує високу якість облікових операцій. В органах і підрозділах ДСНС України здійснюється бухгалтерський та оперативний облік.

Бухгалтерський облік є обов'язковим видом обліку, що ведеться в органах (підрозділах).

Оперативний облік ведеться в органах і підрозділах цивільного захисту у кількісних, якісних та обліково-номерних показниках за відповідними напрямками – речовим, продовольчим та пально-мастильним з метою здійснення контролю за станом усіх видів майна, відповідності наявної кількості матеріальних цінностей потребі, передбаченій штатами, та своєчасного надання вищим органам управління звітних документів, встановлених нормативно-правовими актами, і, зокрема, табелем термінових донесень.

Посадові особи органу матеріально-технічного забезпечення, які організують та ведуть господарство, мають права і обов'язки та несуть відповідальність за ведення обліку в обсягах, визначених посадовою інструкцією, зразок якої наведено в додатку 1.

Відповідальність за організацію обліку та забезпечення фіксування фактів здійснення всіх господарських операцій у первинних документах, збереження оброблених документів та звітності протягом встановленого терміну, але не менше трьох років, несе керівник органу (підрозділу) цивільного захисту.

Керівництво організацією оперативного обліку відповідних видів майна організують і ведуть заступники керівника органу (підрозділу) цивільного захисту, начальники органів матеріально-технічного

забезпечення, начальники підрозділів, начальники складів та інших об'єктів господарства.

Відповідальність за стан оперативного обліку несуть:

керівник органу (підрозділу) цивільного захисту – за стан обліку всіх видів матеріальних цінностей та своєчасне надання вищим органам управління звітних документів, встановлених нормативно-правовими актами, і, зокрема, табелем термінових донесень;

заступники керівника органу (підрозділу) цивільного захисту – за стан обліку майна і звітності в органах матеріально-технічного забезпечення, що їм підпорядковані;

начальники органів матеріально-технічного забезпечення – за кількісний, якісний та обліково-номерний облік майна у підпорядкованих складах та інших об'єктах господарства;

начальники структурних підрозділів – за стан обліку і звітності майна в підрозділах, якими вони керують;

начальники складів та інших об'єктів господарства – за стан обліку майна і звітності на об'єктах, якими вони керують;

інші посадові особи – за ведення обліку на закріплених об'єктах.

На начальників органів матеріально-технічного забезпечення покладаються такі обов'язки щодо організації обліку:

своєчасність і правильність записів у книгах і картках обліку, пов'язаних із переміщенням і зміною якісного (технічного) стану майна;

своєчасна звірка даних кількісного обліку майна з обліком у фінансово-економічному органі;

своєчасне проведення звірок, за кількісними та якісними показниками, наявності руху майна з обліком складу та підрозділів;

законність, своєчасність і правильність оформлення первинних документів, призначених для оперативного обліку, за їх реєстрацію та збереження;

правильне застосування встановлених норм видачі матеріальних цінностей;

ведення обліку в органі матеріально-технічного забезпечення у кількісному і якісному вираженні;

правильне складання та своєчасне надання звітних документів згідно з Табелем термінових донесень.

Начальник структурного підрозділу зобов'язаний:

організувати належний облік матеріальних цінностей;

своєчасно здавати виконані первинні документи і звітність до органу матеріально-технічного забезпечення та фінансово-економічного органу;

не рідше 1 разу в місяць проводити звірки облікових даних.

Начальник складу зобов'язаний:

своєчасно вести облік майна, розміщеного на складі (що знаходиться на відповідальному зберіганні), у кількісному та якісному вираженні;

правильно і повно зазначати в реєстрах обліку господарські операції, пов'язані з рухом і зміною якісного (технічного) стану майна;

правильно оформляти прибуткові та видаткові документи;

зберігати облікові документи і своєчасно передавати їх до органу матеріально-технічного забезпечення та фінансово-економічного органу.

Звітність – це метод узагальнення показників, що характеризують масштаби діяльності органу (підрозділу) цивільного захисту, умови і результати господарської і фінансової діяльності за відповідний період (місяць, квартал, рік) за даними бухгалтерського, статистичного й оперативного обліків.

Показники звітності (оперативної, статистичної, фінансової) характеризують результати різних сторін діяльності органу (підрозділу) цивільного захисту за звітний період.

Показники звітності служать для оперативного керівництва діяльністю органу (підрозділу) цивільного захисту, економічного аналізу її діяльності з

метою виявлення і використання внутрішньогосподарських резервів. Вони використовуються під час здійснення планування і фінансування.

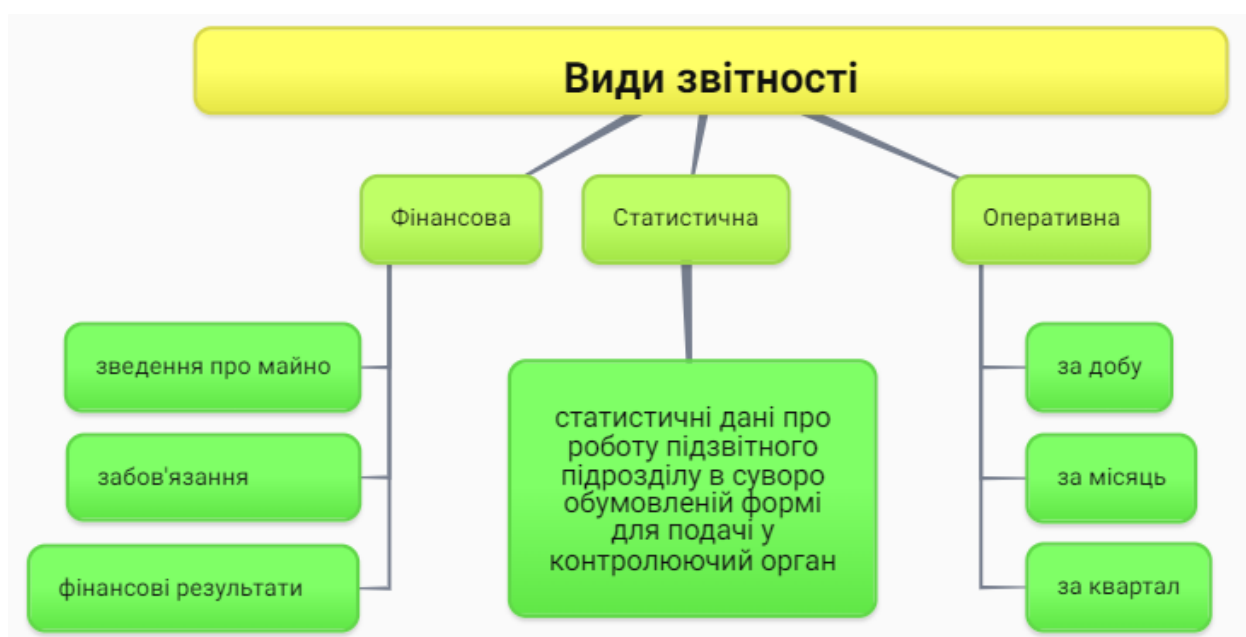
Звітність органу (підрозділу) цивільного захисту класифікується за:

видами;

періодичністю складання і подання;

ступенями узагальнення звітних даних.

За видами звітність є фінансова, статистична й оперативна. Ці види звітності взаємно доповнюють одна одну.

Фінансова звітність містить зведення про майно, зобов'язання і фінансові результати у вартісних показниках. Її складають за даними бухгалтерського обліку.

Статистична звітність – це офіційний документ, в якому містяться статистичні дані про роботу підзвітного підприємства чи установи, які занесені в суворо обумовлену форму і які повинні бути обов'язково подані вищій і контролюючій організації в затвержені строки.

Оперативна звітність складається на основі даних оперативного обліку і містить зведення за основними (установленими чи доведеними) показниками за короткі проміжки часу – добу, тиждень, декаду, половину

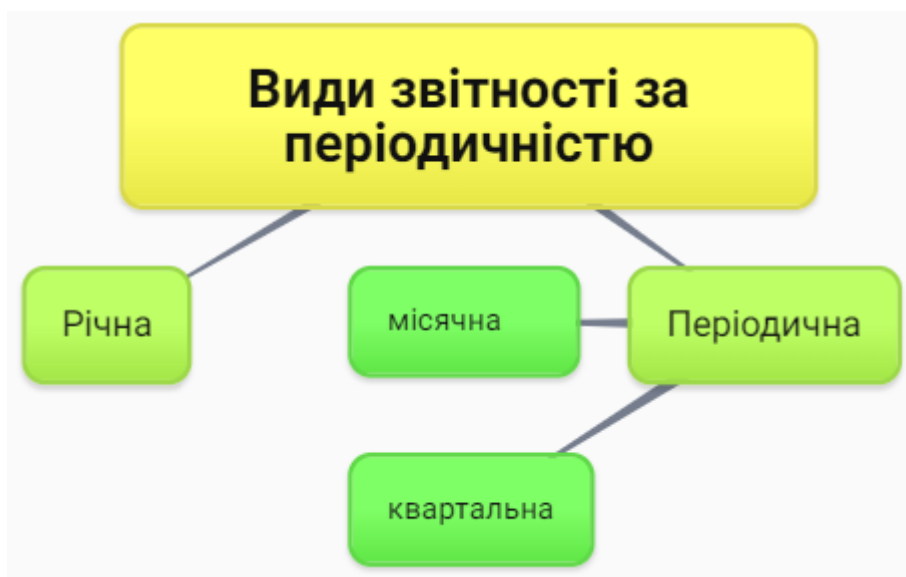
місяця. Ці дані використовуються для оперативного контролю і керівництва діяльністю підрозділів.

За термінами складання і представлення звітність поділяється на річну і періодичну (місячну, квартальну). За окремими розпорядженнями вищестоящих органів управління звітність може надаватись й в інші терміни.

Органи (підрозділи) цивільного захисту складають індивідуальну звітність, на підставі якої вищестоящі установи складають зведену звітність.

Звітний період – це період, за який орган (підрозділ) цивільного захисту повинен скласти встановлену звітність.

Звітним періодом для складання річної звітності є період, що починається 1 січня і закінчується 31 грудня. Звітним періодом органу (підрозділу) цивільного захисту, що ліквідується, є період з початку року (або з моменту створення у цьому бюджетному періоді) до моменту ліквідації. Звітний період новосформованого органу (підрозділу) цивільного захисту може бути меншим 12 місяців.

Вимоги до звітності:

об'єктивність і точність;

достовірність і повнота;

ясність, доступність і гласність;

економічність і раціональність;
обов'язковість;
однаковість форм звітності;
ідентичність даних звітності за часом;
своєчасність подання.

Виконання цих вимог у практичній роботі є прямим обов'язком начальника фінансово-економічного органу та начальника органу (підрозділу) матеріального забезпечення, які зобов'язані подавати керівництву необхідну своєчасну, достовірну і точну інформацію.

Якість поданої звітності перевіряється під час проведення ревізій і перевірок уповноваженими контрольно-ревізійними та іншими державними органами.

За порушення установлених форм і термінів подання звітності, за навмисне неповне зазначення показників, приписки та інші помилки у звітних даних згідно з чинним законодавством відповідальні особи несуть персональну відповідальність.

По кожному порушенню необхідно встановити осіб, винних у його здійсненні, або у приховуванні зловживань. Рівень відповідальності і заходи

покарання залежать від характеру і мети допущеної розбіжності в звітності і порушень форм та термінів її подання.

Загальні правила складання звітів вимагають:

повноти відображення в обліку за звітний період усіх господарських операцій, результатів інвентаризації основних засобів та інших необоротних активів, матеріальних цінностей, коштів і розрахунків;

тотожності даних фінансового і статистичного обліку;

ідентичності показників обліку з даними звітів.

Недотримання цих умов розглядається як неправильне складання звітних документів. З метою забезпечення реальності і достовірності показників річної звітності в органах (підрозділах) цивільного захисту проводиться інвентаризація статей балансу.

4.2. Порядок списання та відчуження майна в органах та підрозділах цивільного захисту

Нормативні документи:

Постанова Кабінету Міністрів України від 8 листопада 2007 року № 1314 «Про затвердження Порядку списання об'єктів державної власності»

Інструкція щодо застосування порядку списання майна у системі Державної служби України з надзвичайних ситуацій, наказ ДСНС від 22.03.2013 № 94

Постанова Кабінету Міністрів України від 6 червня 2007 року № 803 «Про затвердження Порядку відчуження об'єктів державної власності»

Інструкція щодо застосування порядку відчуження майна у системі Державної служби України з надзвичайних ситуацій, наказ ДСНС від 26.04.2017 № 234

Списанню підлягає майно, що не може бути відчужене, безоплатно передане державним підприємствам, установам чи організаціям у разі:

морально застаріле чи фізично зношене, непридатне для подальшого використання суб'єктом господарювання та відновлення якого є економічно недоцільним;

пошкоджене внаслідок аварії чи стихійного лиха (за умови, що відновлення його є економічно недоцільним);

виявлене в результаті інвентаризації як нестача;

залишилося за межами України і повернення якого неможливе або економічно недоцільне (Н №94).

Списання майна здійснюється:

первинною вартістю за одиницю (комплект) у розмірі до 10 тис.грн. (крім нерухомого майна) - за рішенням керівника Установи;

первинною вартістю за одиницю (комплект) у розмірі від 10 тис.грн. - за згодою ДСНС України.

Розгляд питань стосовно списання майна в системі ДСНС України здійснює Комісія ДСНС України.

Рішення про надання чи відмову в наданні згоди на списання майна приймається ДСНС України протягом 30 днів з дати надходження документів.

Надання згоди на списання майна у системі ДСНС України приймається ДСНС України за пропозиціями Комісії ДСНС України та оформляється у формі розпорядчого акта (наказу), а про відмову в наданні такої згоди - у формі листа.

Відчуження майна - передача права власності на майно юридичним чи фізичним особам.

Відчуження майна здійснюється шляхом його продажу на електронному аукціоні.

Розгляд документів та підготовка пропозицій щодо доцільності відчуження майна для прийняття рішення щодо його відчуження у системі ДСНС здійснює Комісія з розгляду питань відчуження майна у системі ДСНС (далі – Комісія ДСНС).

Рішення про надання згоди на відчуження майна у системі ДСНС приймається керівником ДСНС та оформлюється у формі розпорядчого акта (наказу), а про відмову в наданні такої згоди – у формі листа.

Контрольні завдання

1. Поясніть, що є передумовами раціонального ведення обліку майна?
2. Які види обліку існують в ДСНС? Поясніть їх різницю.
3. Назвіть, хто несе відповідальність за стан оперативного обліку.
4. Поясніть, які обов'язки щодо організації обліку покладаються на начальників органів матеріально-технічного забезпечення покладаються.
5. Поясніть обов'язки начальника структурного підрозділу щодо обліку майна.
6. Назвіть види звітності і поясніть їх сутність.
7. Назвіть вимоги до звітності.
8. Назвіть, яке майно підлягає списанню. Яким чином здійснюється його списання?
9. Поясніть, яким чином організовується відчуження майна.

ЛЕКЦІЯ 5

ОРГАНІЗАЦІЯ ДЕРЖАВНИХ ПУБЛІЧНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ

5.1. Економічна сутність публічних закупівель

Публічні закупівлі – це придбання державою в особі певних суб'єктів (замовників), товарів, робіт або послуг для забезпечення її потреб та потреб територіальних громад.

Публічні закупівлі здійснюються на підставі наявної потреби. При цьому такі закупівлі здійснюються замовниками в умовах обмежених фінансових ресурсів. Публічні закупівлі полягають у придбанні товарів, робіт або послуг, необхідних для виконання покладених на нього суспільно важливих функцій. Закупівлі здійснюються у визначеному законодавством порядку.

Коли ми говоримо про публічні закупівлі, то маємо на увазі такі функціональні аспекти:

- процес публічних закупівель здійснюється на основі законодавчих вимог, адміністративних процесів та бюджетного періоду;
- участь у закупівлях постачальників та виконавців здійснюється зазвичай через конкурентний механізм та публічні комунікації;
- досягнення у процесі закупівлі найкращого співвідношення ціни та якості означає платити найнижчу ціну за найкращу (технічну) цінність товару, роботи чи послуги;
- відкритість закупівельного процесу, що сприяє довірі платників податків до витрачання їхніх коштів.

Оскільки публічні закупівлі здійснюються за кошти платників податків, очікується, що замовники здійснюватимуть їх ефективно та з дотриманням високих стандартів поведінки, щоб забезпечити потреби держави, територіальних громад тощо. Крім виконання основних завдань – закупити вчасно, якісно і заощадливо, публічні закупівлі – це стратегічний інструмент для досягнення ключових цілей національної економіки. Масштаби

публічних закупівель свідчать про те, що вони є інструментом економічного розвитку. Наприклад, за даними публічного модуля аналітики BI Prozorro 2021 року (рис. 5.1) завершено закупівель понад 5 мільйонів лотів вартістю більш ніж 1 трильйон гривень. <https://bi.prozorro.org/hub/stream/aaec8d41-5201-43ab-809f-3063750dfafd>.

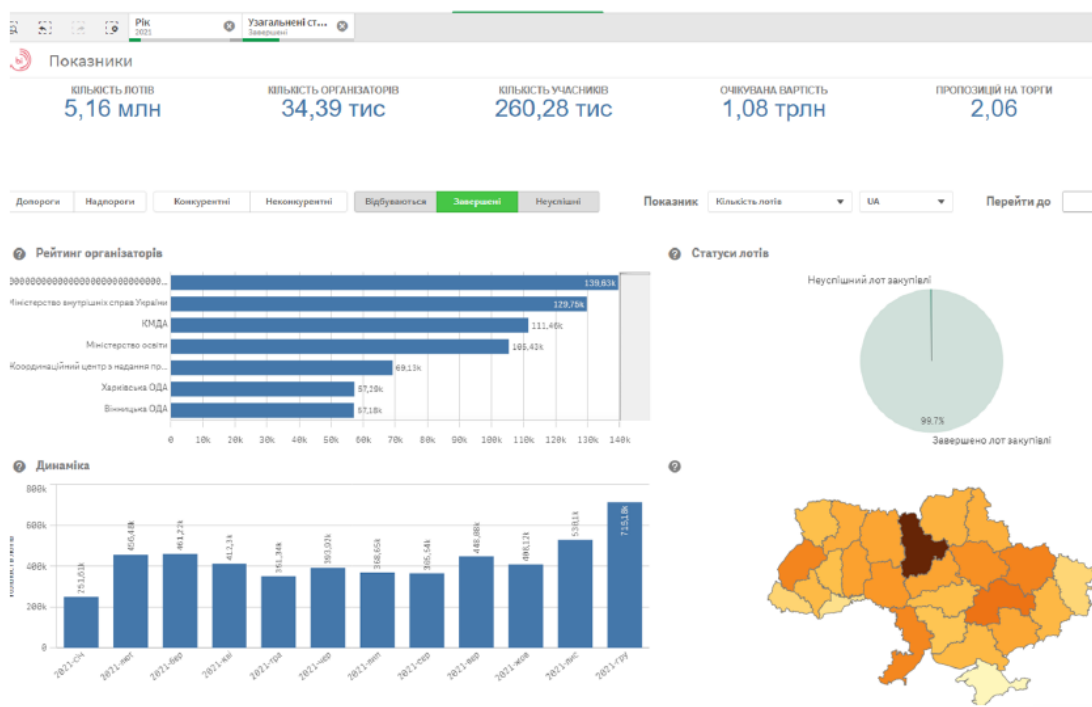

Рис. 5.1. Модуль аналітики BI Prozorro

За даними українського порталу про фінанси та інвестиції “Мінфін” <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/gov/expense> у видатках державного бюджету України 2021 року частка на використання товарів та послуг складає 25,7 % (або 382 млрд.), на капітальні видатки – 9% (це 134 млрд.). У номінальному ВВП їх частка становить приблизно 13%.

За даними статистичної онлайн-платформи Організації економічного співробітництва та розвитку державні закупівлі у країнах Європейського Союзу становлять у середньому від 13 % до 15 % Валового внутрішнього продукту та 28-29 % від загальних державних витрат <https://stats.oecd.org/Index.aspx?QueryId=107598>

5.2. Стратегічні цілі для вирішення екологічних, економічних і соціальних проблем. Пріоритети України щодо відповідності стандартам закупівель ЄС та ВТО.

У багатьох країнах Європейського Союзу (ЄС) розроблені національні стратегії та плани дій з розвитку закупівель в окремих сферах та напрямках для вирішення екологічних, економічних і соціальних проблем. Ці стратегії містять як процес реформування системи закупівель, так і засоби досягнення стратегічних цілей.

Стратегічними цілями можуть бути: інноваційне зростання (Innovative growth), стале зростання (Sustainable growth), інклюзивне зростання (Inclusive growth).

Інноваційне зростання характеризується попитом на інноваційні та цифрові технології. Публічні закупівлі можуть сприяти розвитку цифрового регіону через фінансування проєктів «розумного міста». Приклад створення цифрових регіонів – цифрова модель управління об'єктами комунального господарства; цифрове моделювання та планування міського середовища; інтелектуальні сервіси поводження з відходами; розумний паркінг тощо.

Стале зростання сприяє ефективнішому використанню ресурсів та впливу на навколишнє середовище. “Зелені” публічні закупівлі сприяють реалізації цілей сталого зростання економіки та можуть стимулювати попит на екологічні товари. Успішними практиками є, наприклад, закупівля паперу з переробленої сировини, виробництво якого вимагає значно менше енерговитрат і забруднюючих викидів; LED-ламп, що споживають на 75 % менше енергії, ніж звичайні лампи розжарювання. Є країни, наприклад, де тендерні документи забороняють використання пестицидів, генетично модифікованих організмів у сільському господарстві. Чинний Закон «Про публічні закупівлі» вже зараз дозволяє замовникам застосовувати критерій вартості життєвого циклу та включати екологічні критерії до технічних специфікацій.

За допомогою сервісу Конструктор нецінових критеріїв <https://nk.prozorro.ua/> (рис. 5.2), можна дізнатися, які існують сертифікати для підтвердження екологічної відповідності, та обрати опції нецінових критеріїв. Для цього потрібно обрати предмет закупівлі та критерії: Заходи із захисту довкілля.

Рис. 5.2. Конструктор нецінових критеріїв

Публічні закупівлі можуть досягати цілей циркулярної економіки, тобто економіки замкнутого циклу. Це означає, що закуплені товари чи матеріали замовник використовує якомога довше, а далі, замість витрат на утилізацію, передбачаються заходи щодо повторного використання, оновлення, ремонту або переробки товару та матеріалів. У кінці свого строку служби могли бути використані повторно у новому циклі. Наприклад, мають бути встановлені обов'язкові вимоги в технічних специфікаціях, що учасник

повинен надати документи, які підтверджують, що товар може бути розібраний стандартними інструментами. Це дасть змогу його повторно використати, оновити, відремонтувати або переробити. Розглянемо інший приклад. Замовник аналізує потребу в закупівлі автомобілів. До цього він уже мав у власності автомобілі, однак рівень користування ними був низьким – менше ніж три години на день. Тоді замовнику доцільно розглянути альтернативні варіанти – ремонт наявного авто або автошерінг, тобто оренда авто, зокрема електромобілі. Це дозволить також економити кошти на обслуговуванні, паркуванні тощо.

Інклюзивне зростання сприяє збільшенню рівня зайнятості населення. Наприклад, для розширення участі малих та середніх підприємств зменшується документальне навантаження для подання ними тендерної пропозиції, розподіляються на лоти великі за вартістю закупівлі, прискорюється процедура оплати, а також проводяться безкоштовне онлайн-навчання для мікро, малих і середніх підприємств (МСП) і забезпечується якісніший зворотний зв'язок з учасниками, які програли. Інклюзивні закупівлі пов'язані з розширенням можливостей не тільки для МСП, але й для соціальних підприємств – для участі у тендері шляхом сприяння реалізації соціально відповідальних критеріїв у сфері публічних закупівель.

Отже, економічний ефект від публічних закупівель може створюватися за рахунок належного використання процедур публічних закупівель, він є важелем для досягнення економічних цілей відповідно до національних пріоритетів.

У зв'язку з набуттям статусу кандидата в члени ЄС для України важливо дотримуватися стандартів Європейського Союзу та Світової Організації Торгівлі, що забезпечує розширення ринку публічних закупівель для іноземних компаній, а також участь українських компаній на європейському ринку.

За даними офіційного сайту ЄС Стратегія Європейської комісії у сфері державних закупівель зосереджена на 6 стратегічних пріоритетах (рис. 5.3). https://single-market-economy.ec.europa.eu/single-market/public-procurement_en

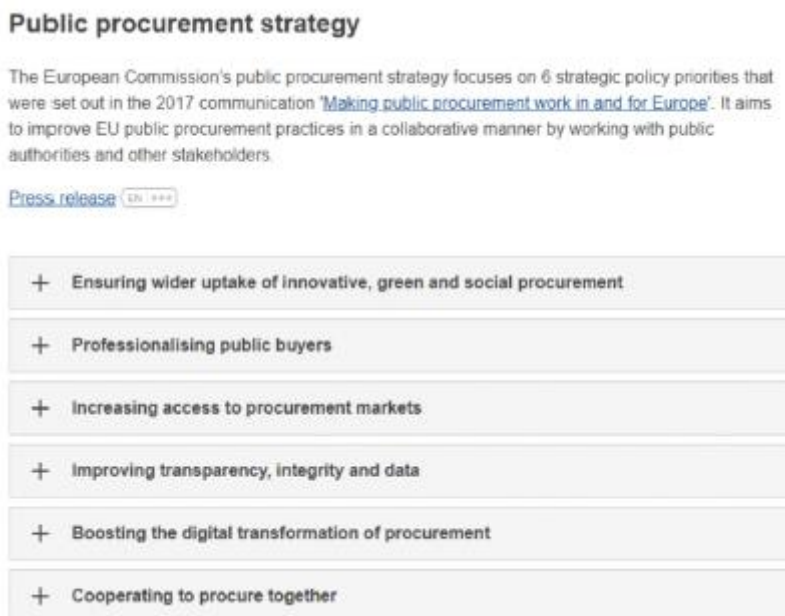

Рис. 5.3. Стратегія ЄС у сфері публічних закупівель

1. Забезпечення ширшого запровадження інноваційних, «зелених» та соціальних закупівель. Визначається частка закупівель, у яких ціна – єдиний критерій оцінки пропозиції, з часом ця частка зменшується. Якщо не зменшується, то це вказує на те, що замовники, ймовірно, не приділяють достатньої уваги якості, стійкості та інноваціям.

2. Професіоналізація публічних закупівель – це необхідні знання, навички та етична поведінка замовників.

3. Розширення доступу до ринків закупівель. ЄС виступає за відкриті міжнародні ринки державних закупівель та взяв на себе зобов'язання надавати доступ до власних ринків державних закупівель.

4. Підвищення прозорості, цілісності та даних для здійснення аналітики ефективності закупівельної політики. Ідеться про необхідність отримання надійних достовірних даних, необхідних для створення якісної аналітики, що

дозволить оцінювати ефективність закупівельної політики та формувати майбутні стратегічні рішення.

5. Розвиток цифрової трансформації закупівель. Зазначу, що рівень розвитку електронних публічних закупівель у країнах ЄС визначається в залежності від цифровізації процесів закупівельного циклу, до якого належать електронне оголошення, електронний доступ, електронне подання пропозиції, електронне оцінювання тендерних пропозицій, електронне укладання договору, електронне інвойсування.

6. Співпраця для спільних закупівель. Лише 11% процедур у ЄС здійснюють за допомогою спільних закупівель. Закупівля у великих масштабах може призвести до вигідних цін та кращої якості. Це також може допомогти закупівельним організаціям обмінюватися інноваціями у сфері публічних закупівель. Європейська комісія прагне просувати спільні транскордонні закупівлі. Працюючи разом та об'єднуючи свої ресурси, централізовані закупівельні організації та інші великі замовники навчатимуться один в одного, а це забезпечить найкраще співвідношення ціни та якості у здійсненні стратегічних закупівель.

16 березня 2016 року ухвалений Закон України «Про приєднання України до Угоди про державні закупівлі». 18 травня 2016 року завершилась офіційна процедура приєднання України до Угоди Світової організації торгівлі (СОТ) про державні закупівлі. Це дало можливість українським компаніям брати участь у державних закупівлях, зокрема у країнах Європейського Союзу. Країни ЄС користуються веб-ресурсом TED (TendersElectronic Daily) (рис. 5.4), на якому публікуються всі оголошення про тендери як країн ЄС, так і країн-кандидатів у члени ЄС.
<https://etendering.ted.europa.eu>

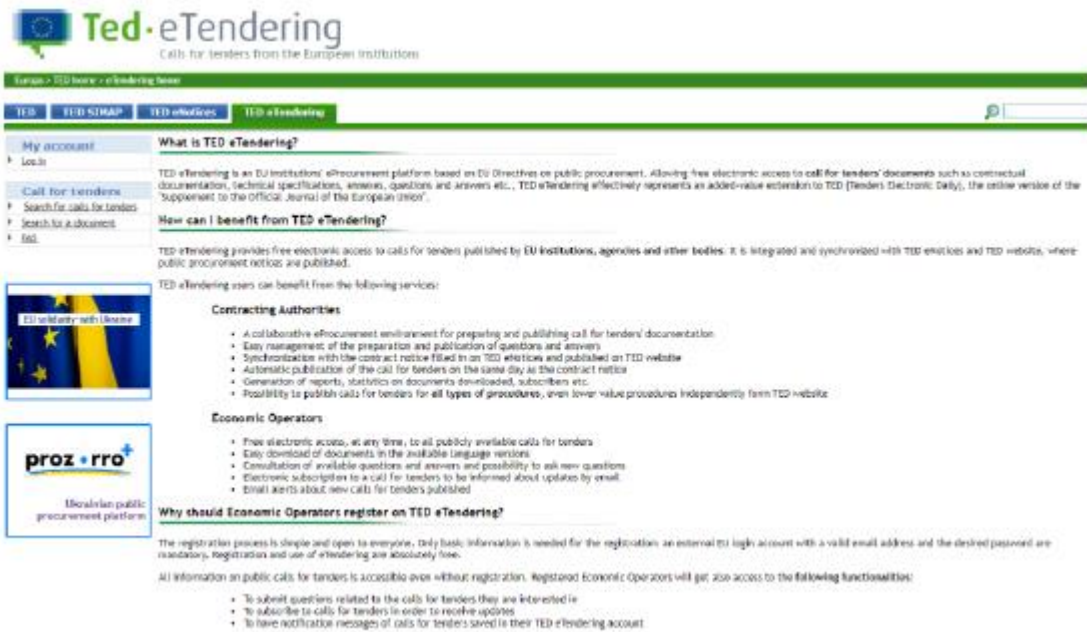

Рис. 5.4. Веб-ресурс TED (Tenders Electronic Daily)

5.3. Принципи здійснення публічних закупівель

Принципи публічних закупівель встановлені Законом України «Про публічні закупівлі» (рис. 5.5).

ПРИНЦИПИ ПУБЛІЧНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ (стаття 5 Закону України «Про публічні закупівлі»)

- 1. Добросовісна конкуренція серед учасників.**
- 2. Максимальна економія, ефективність та пропорційність.**
- 3. Відкритість та прозорість на всіх стадіях закупівель.**
- 4. Недискримінація учасників та рівне ставлення до них.**
- 5. Об'єктивне та неупереджене визначення переможця процедури закупівлі/спрощеної закупівлі.**
- 6. Запобігання корупційним діям і зловживанням.**

Рис. 5.5. Принципи публічних закупівель

Розглянемо їх.

1. Добросовісна конкуренція серед учасників

Добросовісна конкуренція означає, що учасники не є пов'язаними особами, не домовляються між собою про спільну участь у тендері, не узгоджують свої цінові пропозиції, не складають спільних документів тендерної пропозиції та не координують дій між собою під час проведення тендеру. Тобто учасники не усувають змагання при підготовці та участі в публічній закупівлі. Участь у змовах на торгах – економічний злочин. Крім того, порушення законодавства про захист економічної конкуренції тягне за собою накладення на учасника штрафу та позбавляє його права участі в публічних закупівлях упродовж трьох років.

2. Максимальна економія, ефективність та пропорційність.

Як способи виміру економії розглянемо економію бюджету та економію витрат. Економія бюджету визначається як різниця між очікуваною вартістю та фактичною, отриманою за результатами конкуренції на торгах. Якщо замовник має добру репутацію серед учасників, то, як наслідок, забезпечується висока конкуренція на торгах. Для розрахунку очікуваної вартості використовуйте історичні дані закупівельних цін аналогічного товару в електронній системі закупівель, поточних цін каталогу Прозорро Маркет тощо. На етапі оцінки потреб та дослідження ринку не бійтеся обговорювати з постачальниками можливі умови та потенційні зміни в певних процесах, що може призвести до більшої конкуренції учасників та кращих цінових пропозицій.

Економії можна досягти, якщо закупівля проводиться з урахуванням вартості життєвого циклу. Вартість життєвого циклу означає врахування всіх витрат, понесених протягом життєвого циклу товару, роботи або послуги протягом певного періоду часу з урахуванням:

- економії на використанні енергії, води та палива;
- економії на обслуговуванні та заміні запчастин;
- економії на утилізації.

Економія також може бути виражена з урахуванням адміністративних витрат. У цьому випадку аналізують інформацію про прямі витрати, зокрема

витрати часу на процес закупівель. Замовник для зменшення витрат на закупівлю може автоматизувати окремі процеси, наприклад, при оцінці потреб у закупівлі, дослідженні ринку і аналізі ринкових цін; застосовувати функціонал централізованої закупівельної організації, щоб зекономити час на закупівлі певних товарів і зосередитися на закупівлі, коли ви добре знаєте ринок, постачальників, ціни.

Ефективність закупівель визначається досягненням основних цілей закупівлі – отримання продукції потрібної якості, у потрібній кількості, у потрібний час, за справедливою ціною для задоволення певної потреби. І основне питання – співвідношення результатів досягнення цілей закупівлі до витрачених ресурсів (трудових, матеріальних, фінансових).

Замовники можуть самостійно визначати ключові показники результатів діяльності (так звані KPI) і для її оцінки використовувати модуль аналітики Прозорро. Такими показниками можуть бути: середня кількість учасників; частка успішних торгів; частка закупівель з використанням нецінових критеріїв тощо. Загалом ефективність означає витратити менше, витратити краще, закуповувати якісну продукцію, закуповувати ощадливо та своєчасно. Також відзначимо, що публічні закупівлі – частина ефективності управління публічними фінансами. Це означає, що бюджетне фінансування надають органам влади не на «утримання», а на досягнення конкретних цілей. У цьому випадку аналізують оцінку ефективності, результативності та економічної доцільності витрат державного бюджету відповідно до встановлених цілей.

Розпорядженням КМУ від 29 грудня 2021 р. № 1805-р затверджено Стратегію реформування системи управління державними фінансами на 2022-2025 р. У Стратегії встановлено індикатори ефективного функціонування системи публічних закупівель (рис. 5.6).

Прогрес у досягненні результатів визначається за такими індикаторами:

Індикатор	Базове значення	2021 рік	2022 рік	2023 рік	2024 рік	2025 рік
Частка проведених органом державного фінансового контролю моніторингів процедур закупівель на підставі автоматичних ризик-індикаторів у загальній кількості проведених моніторингів процедур закупівель, відсотків	11	25	30	45	60	75
Підвищення середнього показника участі в конкурентних процедурах закупівель, учасників	2,79	2,8	2,8	2,82	2,85	2,85
Підвищення середнього показника участі в спрощених закупівлях, учасників	1,9	1,95	1,95	1,95	2	2
Зменшення частки скасованих процедур закупівлі (визнання їх такими, що не відбулися), відсотків	26	26	25	24	23	23

Рис. 5.6. Індикатори прогресу в системі публічних закупівель

Встановленим прогресом у 2025 році є:

- частка проведених органом державного фінансового контролю моніторингів процедур закупівель на підставі автоматичних ризик-індикаторів до рівня 75%;
- середній показник участі в конкурентних процедурах закупівель з розрахунком не менше, ніж 285 учасників на сто конкурентних процедур загалом;
- середній показник участі у спрощених закупівлях не менше, ніж два учасники;
- частка скасованих процедур закупівлі не більше, ніж 23 %.

Дослідження, проведене міжнародною консалтинговою компанією McKinsey & Company, показує, що державні кошти можна заощадити, якщо публічні закупівлі здійснюватимуться результативно, тобто заплановані результати будуть досягнутими і якщо брати до уваги практику країн з вищою ефективністю управління.

Пропорційність як принцип публічних закупівель передбачає, що вибір, який робить замовник, а також вимоги та умови, які він встановлює для тендеру, повинні бути розумно пропорційними до характеру та обсягу договору, що укладатиметься.

3. Відкритість та прозорість на всіх стадіях закупівель.

Відкритість (Openness) означає, що «всі бачать усе» з вільним та безоплатним доступом до електронної системи закупівель. Відкритий процес публічних закупівель одночасно запобігає зловживанням і заохочує посилення конкуренції учасників у закупівлях. На стадії планування закупівель, після завантаження замовником в особистому кабінеті електронного майданчику позиції плану закупівель, автоматично присвоюється унікальний ідентифікатор запланованої закупівлі. Ця інформація автоматично реєструється в центральній базі даних і стає відкритою в електронній системі закупівель. Коли замовник оголошує закупівлю, автоматично генерується унікальний ідентифікатор створеної закупівлі. На цій стадії відкритою стає інформація про процедуру закупівлі; предмет закупівлі (це кількість, очікувана вартість, термін і місце поставки), умови оплати, тендерна документація, а також запитання та відповіді, надані в період уточнення інформації про закупівлю. На стадії проведення процедури відкритою інформацією після проведення аукціону є реєстр пропозиції учасників зі всіма документами, які надали учасники та переможець; ціна поданих пропозицій на всіх раундах аукціону; протокол розкриття тендерних пропозицій. На стадії визначення переможця відкритою інформацією є повідомлення про намір укласти договір. На стадії укладання договору про закупівлю відкритими є договір та всі зміни до нього. На стадії виконання договорів про закупівлю відкритою інформацією є звіт про виконання договору. Оскільки система електронних закупівель Прозоро інтегрована з Державною казначейською службою України, інформація про оплату за договорами про закупівлю також відкрита.

Прозорість (Transparency) – це середовище, у якому всім зацікавленим надається інформація у відкритій, повній, своєчасній і зрозумілій формі. Тобто прозорість означає наявність комунікацій та взаємодії між замовниками, з одного боку, та бізнесом і громадянським суспільством – з іншого. Поняття «прозорість» близьке до поняття «відкритість». Однак прозорість – ширша за відкритість, оскільки передбачає не тільки розкриття інформації, але і її повноту, достовірність і зрозумілість для користувачів. Прозорість забезпечується дотриманням встановлених правил та здоровою відкритою комунікацією. Тобто відкритість базується на кількості інформації, а прозорість – на її якісних характеристиках, таких як зрозумілість, достовірність, співставність, тощо.

За даними офіційного порталу європейських даних <https://data.europa.eu/en/publications/open-data-maturity/2022> Україна – лідер за рівнем розвитку національної політики щодо просування відкритих даних, їх доступності на національних порталах даних та очікуваного впливу. За рейтингом прозорих публічних закупівель (Transparent Public Procurement Rating, TPPR), електронна система Prozorro визнана найбільш прозорою системою публічних закупівель у Євразійському регіоні. <https://www.tpp-rating.org/page/eng/rating>

Після запуску електронної системи закупівель Prozorro та вивантаження великої кількості відкритих даних, в Україні з'явилося багато інструментів та сервісів, що допомагають аналізувати закупівлі. Пропонуємо вам ознайомитися зокрема з модулем аналітики ВІ Prozorro; системою аналітики відкритих даних Clarity Project, інструментом Market Research Tool для порівняння вартості одиниці товару, інструментом YouControl для перевірки в автоматичному режимі, чи має учасник торгів санкції, пов'язані з корупцією, судові справи, штрафи АМКУ, пов'язаність з іншими учасниками тощо.

4. **Недискримінація учасників та рівне ставлення до них** - означає, що замовник не призводить своїми діями до штучного або формального

обмеження потенційного кола учасників закупівлі. Наприклад, вимога перевозити товар лише власним транспортом або наявність досвіду виконання таких договорів саме з бюджетними установами; встановлення межі вартості виконання аналогічних договорів або вимога підтвердити виконання двох і більше договорів – дискримінаційні вимоги, бо обмежують конкуренцію та можуть поставити в нерівні умови різних учасників. Адже учасники можуть узяти в оренду транспортний засіб, мати досвід виконання аналогічних договорів у комерційних закупівлях, постачальнику достатньо мати досвід виконання одного аналогічного договору. Справедливість і неупередженість треба враховувати на всіх етапах процесу закупівель. Не беріть участь у будь-яких діях, що суперечать меті справедливого та прозорого процесу оцінки тендерних пропозицій. Виявляйте фактичні та передбачувані конфлікти інтересів. Забезпечте рівний доступ до інформації, доступної одночасно всім зацікавлених учасників торгів (за винятком відомостей про інших учасників торгів, що становлять комерційну таємницю). Надайте додаткову інформацію або роз'яснення, що виникають від окремих потенційних учасників тендеру, однаково всім потенційним учасникам тендеру. Робіть це через електронну систему закупівель. Учасники тендеру вкладають час, зусилля та ресурси в підготовку та подання пропозиції на тендер. Своєю чергою, вони мають право розраховувати на справедливе ставлення на кожному етапі процесу закупівлі. Будь-яка форма упередженості може поставити під загрозу чесність закупівлі.

5. Об'єктивне та неупереджене визначення переможця процедури закупівлі/спрощеної закупівлі.

Процес вибору переможця має бути вільний від оціночних суджень, особистих інтересів та фаворитизму. Це означає, що замовник не може безпідставно відхилити пропозицію переможця закупівлі. Законом України «Про публічні закупівлі» приведено виключні підстави для відхилення пропозиції переможця. В інших випадках відхилення пропозиції переможця вважатиметься необ'єктивним та упередженим.

6. Запобігання корупційним діям і зловживанням

Національне агентство з питань запобігання корупції (НАЗК) ідентифікувало 25 типових корупційних ризиків та розробило рекомендації для усунення виявлених ризиків. Для запобігання корупційним діям та зловживанням:

- не завищуйте очікувану вартість закупівлі та її обсяги;
- штучно не розділяйте предмет закупівлі, не уникайте конкурентних процедур;
- не встановлюйте дискримінаційних умов у тендерній документації;
- необґрунтовано не застосовуйте переговорну процедуру закупівлі;
- об'єктивно та неупереджено розглядайте тендерну пропозицію;
- не вимагайте паперових документів у складі тендерної пропозиції та зразків товару (продукції);
- обґрунтовано вносьте зміни до договору про закупівлю;
- не приймайте продукцію, що не відповідає умовам договору.

Контрольні завдання:

1. Дайте визначення поняттю «публічні закупівлі». Які функціональні аспекти воно включає?
2. Якими можуть бути стратегічні цілі розвитку закупівель?
3. Дайте визначення поняттю «інноваційне зростання».
4. Дайте визначення поняттю «стале зростання».
5. Дайте визначення поняттю «інклюзивне зростання».
6. Назвіть стратегічні пріоритети Стратегії Європейської комісії у сфері державних закупівель
7. Назвіть принципи публічних закупівель відповідно до Закону.
8. Розкрийте принцип публічних закупівель «Добросовісна конкуренція серед учасників»
9. Розкрийте принцип публічних закупівель «Максимальна економія, ефективність та пропорційність»

10. Розкрийте принцип публічних закупівель «Відкритість та прозорість на всіх стадіях закупівель»
11. Розкрийте принцип публічних закупівель «Недискримінація учасників та рівне ставлення до них»
12. Розкрийте принцип публічних закупівель «Об'єктивне та неупереджене визначення переможця процедури закупівлі/спрощеної закупівлі»
13. Розкрийте принцип публічних закупівель «Запобігання корупційним діям і зловживанням»

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Кодекс цивільного захисту України
2. Постанова Кабінету Міністрів України від 16 грудня 2015 р. № 1052 «Про затвердження Положення про Державну службу України з надзвичайних ситуацій»
3. Постанова Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2015 р. № 775 «Про затвердження Порядку створення та використання матеріальних резервів для запобігання і ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій» (зі змінами)
4. Дії підрозділів ДСНС України в умовах воєнного стану. Навчальний посібник за загальною редакцією професора Мирослава КОВАЛЯ. Львів: ЛДУ БЖД, 2023. 305 с.
5. Конституція України
6. Бюджетний кодекс України
7. Бюджет. Режим доступу: <https://mof.gov.ua/uk/budget>
8. Наказ Міністерства фінансів України від 21.12.2022 № 450 «Про затвердження Інструкції з підготовки бюджетних запитів»
9. Наказ МНС України від 20.02.2006 р №380 «Про затвердження інструкції про організацію та здійснення організаційно-штатної роботи в МНС України»
10. Про затвердження переліку платних послуг, які можуть надаватися бюджетними науковими установами (Постанова Кабінету Міністрів України від 28.07.2003 №1180);
11. Про затвердження переліку платних послуг, які можуть надаватися навчальними закладами, іншими установами та закладами системи освіти, що належать до державної і комунальної форми власності (Постанова Кабінету Міністрів України від 27.08.2010 №796);

12. Деякі питання надання платних послуг підрозділами Міністерства надзвичайних ситуацій (Постанова Кабінету Міністрів України від 26.10.2011 №1102);

13. Деякі питання надання підрозділами Державної служби з надзвичайних ситуацій платних послуг (Постанова Кабінету Міністрів України від 20.02.2012 №110) .

14. Методика формування вартості платних послуг, які надаються підрозділами Міністерства надзвичайних ситуацій України (Наказ МНС України від 03.01.2012 № 1/2/1)

15. Посібник з обліку речового, продовольчого майна та пально-мастильних матеріалів в органах і підрозділах цивільного захисту, затверджений наказом ДСНС від 31.12.2013 № 814.

16. Постанова Кабінету Міністрів України від 8 листопада 2007 року № 1314 «Про затвердження Порядку списання об'єктів державної власності»

17. Інструкція щодо застосування порядку списання майна у системі Державної служби України з надзвичайних ситуацій, наказ ДСНС від 22.03.2013 № 94

18. Постанова Кабінету Міністрів України від 6 червня 2007 року № 803 «Про затвердження Порядку відчуження об'єктів державної власності»

19. Інструкція щодо застосування порядку відчуження майна у системі Державної служби України з надзвичайних ситуацій, наказ ДСНС від 26.04.2017 № 234

20. Закон України «Про публічні закупівлі»

21. Постанова Кабінету Міністрів України від 24 лютого 2016 р. № 166 «Про затвердження Порядку функціонування електронної системи закупівель та проведення авторизації електронних майданчиків»

22. Постанова Кабінету Міністрів України від 2 серпня 2022 р. № 861 «Про затвердження порядків підтвердження ступеня локалізації виробництва товарів та проведення моніторингу дотримання вимог щодо ступеня локалізації виробництва предметів закупівлі, внесених до переліку товарів,

що є предметом закупівлі, з підтвердженим ступенем локалізації виробництва»

23. Постанова Кабінету Міністрів України від 12 жовтня 2022 року № 1178 «Про затвердження особливостей здійснення публічних закупівель товарів, робіт і послуг для замовників, передбачених Законом України “Про публічні закупівлі”, на період дії правового режиму воєнного стану в Україні та протягом 90 днів з дня його припинення або скасування»